

อุปสมบทวิธี

และ

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

ของ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พิมพ์ครั้งที่ ๒๐/๒๕๑๕

จำนวน ๑๕,๐๐๐ ฉบับ

ลิขสิทธิ์

เป็นของ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

๓/๗๕

(สามบาทเจ็ดสิบห้าสตางค์)

รายนามพระกรรมการแผนกตำรา

ผู้ตรวจรับรองฉบับพิมพ์ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๑๕

๑. พระสาสนโสภณ (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร
๒. พระธรรมปัญญาจารย์ (จับ จิตฺตมฺโม ป.ธ. ๙) วัดโสมนัสวิหาร
๓. พระธรรมคิลก (ทองคำ จนฺตฺตมฺโม ป.ธ. ๗) วัดบรมนิวาส
๔. พระธรรมโสภณ (สนธิ์ กิจฺจกาโร ป.ธ. ๕) วัดบวรนิเวศวิหาร
๕. พระธรรมวราภรณ์ (สนั่น จนฺตฺตมฺโม ป.ธ. ๙) วัดถนนารถ ฯ
๖. พระเทพปัญญาภุมนี (มานิต ภาวโร ป.ธ. ๙) วัดสัมพันธวงศ์
๗. พระราชสารสุธี (จับ อุคฺคเสโน ป.ธ. ๕) วัดเชมาภิตาราม
๘. พระปริยัติเมธี (สุวรรณ กณฺจโน ป.ธ. ๘) วัดมกุฏกษัตริยาราม
๙. พระอมราภีรักษิต (จันทร์ จนฺโท ป.ธ. ๖) วัดเทพศิรินทราวาส
๑๐. พระศรีวิสุทธิญาณ (อุบล นนฺทโก ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร
๑๑. พระมหาแพร กมฺมสาโร ป.ธ. ๙ วัดเชมาภิตาราม
๑๒. พระมหาจุนท์ พุทฺทมคฺคฺโต ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร
๑๓. พระมหาศรีพงศ สิริวโส ป.ธ. ๗ วัดเทพศิรินทราวาส
๑๔. พระมหาสงัด สุวิเวโก ป.ธ. ๖ วัดเทพศิรินทราวาส
๑๕. พระมหาวิบูลย์ วิปฺโล ป.ธ. ๕ วัดโสมนัสวิหาร

คำชี้แจง

หนังสืออุปสมบทวิธีและบรรพกิจสำหรับภิกษุใหม่นี้ ได้พิมพ์ขึ้นหลายครั้งแล้ว เพราะนิยมใช้เป็นแบบแผนสำหรับบรรพชาอุปสมบททั่วไป ครั้นได้แก้ไขเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ :-

๑. ระเบียบการใช้อักษรในบัตถกนัยยังไม่ชัดเจนเป็นหนึ่งแน่ จึงเลือกใช้ตามหลักบาลีและคำไทยตามที่เห็นว่าสมควร.

๒. คำนำของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ตอนหนึ่งในหนังสือว่า “ข้าพเจ้าขอแปลคำมครไว้ด้วย เพื่ออุบายขยายอาจารย์ไม่รุ่มคร-ภาษาจะใคร่รู้ความ ผู้บวชต้องการรู้จะได้รู้ด้วย แต่คำทำวัตรเข้าค่าไม่ได้แปลไว้ เพราะรีบจะให้แล้วทันใช้ในคราวบวชศกนี้ ต่อไปมี โอกาสจึงจักแปล” ดังนี้ แต่เมื่อพระองค์ท่านสิ้นพระชนม์เสียแล้ว จึงไม่มีโอกาสทรงแปลต่อไป.

ในการพิมพ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้แปลทำวัตรเข้าค่าเพิ่มเติมขึ้นอนุวัตรตามพระประสงค์นั้น แต่มีคำแปลและวิธีสัมพันธ์แตกต่างจากฉบับอื่นอยู่หลายข้อหลายคำ อาจทำให้ผู้อ่านผู้ฟังสงสัย จึงขอบอกไว้ในที่นี้ว่า ที่แปลอย่างนั้น ๆ เพราะได้สอบสวนจากบาลีอรรถกถาบ้าง จากความรู้สึกตามแนวธรรมเนียมปฏิบัติบ้าง แต่ที่ยังไม่แน่ใจ ซึ่งจักต้องสอบสวนต่อไปก็มี.

อนึ่ง ระยะเวลาหยุดในการสวดซึ่งเห็นว่าควรแก้ไขมีหลายแห่ง แต่

ไม่อาจทำได้ในเวลานี้ เพราะเนื่องด้วยคนหนุ่มมาก เกรงว่าจักทำให้
การสวดกลั่น จึงคงไว้ตามเดิม.

๓. ภิกษุสามเณรผู้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ถ้าบวชตลอดไป
ก็ต้องนั่งเป็นพยานในการลาสิกขา หรือมิฉะนั้นก็ลาสิกขาเอง แต่แบบ
สำหรับลาสิกขา ยังไม่มีที่พิมพ์ไว้เป็นหลักฐาน พบแต่ในคัมภีร์
อรรถกถาแสดงไว้หลายอย่างต่าง ๆ กัน แบบนี้ก็นับเป็นส่วนหนึ่ง
ซึ่งนิยมใช้ทั่วไปในคณะธรรมยุตติกนิกาย เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึง
ได้นำมาลงไว้ในตอนท้ายหนังสือด้วย.

พระมหาทองสืบ จารุณฺโณ
หัวหน้ากองตำรา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

๑ มิถุนายน ๒๔๗๙

คำข้แจงเพิ่มเติม

พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ นี้ มีเพิ่มแบบโบราณประกันผู้จะบรรพชาอุปสมบท
แก้ไขคำอธิษฐานบริวารต่าง ๆ และคำแสดงอาบัติให้ชัดเจน ก็
ให้เรียงคำบัจจเวกชนจตุบัจจยที่ละไว้ (ฯลฯ) ให้เต็มตามแบบ
เพื่อความสะดวกแก่ภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่.

กองตำรา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔ พฤษภาคม ๒๔๘๑

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
พระองค์ผู้ประกาศความเจริญแห่งวิชาการทางพระพุทธศาสนา

คำนำ

วิธีบรรพชาอุปสมบทของพวกเราฝ่ายทักษิณิกาย ใช้คำมครตามภาษาเดิม ตลอดถึงคำต่าง ๆ ที่ใช้ในวินัยกรรมและในกิจวัตรเมื่ออุปสมบทแล้ว ผู้บรรพชาอุปสมบทที่ไม่รู้มครภาษา ต้องท่องให้จำได้โดยไม่รู้ความ บางคนผู้ไม่เคยท่องสวดมนต์ ไม่ชินในการสวดมนต์ ย่อมจำได้โดยลำบาก จำต้องมีแบบไว้สำหรับ และแบบนั้น มีผู้เรียบเรียงไว้เป็นคราว ๆ มา แบบที่ใช้อยู่นั้นหลังที่สุดเป็นของสมเด็จพระสังฆราช ปุสฺสเทว วัตรราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ในกาลเป็นลำดับมา คณะธรรมยุติกนิกาย ได้แก้ถ้อยคำและวิธีบรรพชาอุปสมบทจากแบบเดิมไปบ้าง แต่ยังไม่เคยเรียงแบบขึ้นใหม่ ยังใช้แบบเดิมอยู่ ไม่สะดวกแก่ผู้หัดผู้เรียน มาในศกนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าปิณฑิโรดมประจักษ์ศิลปาคม กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ทรงพระปรารภจะทรงผนวช เป็นอันว่าจะเรียงแบบถวายท่านอยู่แล้ว จึงเรียงสำหรับใช้ทั่วไปในคณะธรรมยุติกนิกายทีเดียว แบบที่มีแล้วแต่มีคำว่าเป็นพื้น บอกทำทางน้อยนัก ทั้งเรียงเฉพาะผู้บวชเป็นพื้น ในแบบนั้นข้าพเจ้าเรียงคำว่าและทำทางสำหรับผู้บวช สำหรับทั้งอุปชฌายะอาจารย์ช่วยเสร็จ เพื่อใช้ได้ทั่วไป แต่เพราะเป็นแบบมิใช่เป็นตำหรับ จึงไม่ได้กล่าวพิสดาร ตลอดถึงอธิบายและมติ.

อนึ่ง กิจวัตรต่าง ๆ อันจะพึงทำเมื่ออุปสมบทแล้ว มีแต่คำ

๑. คือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาปิณฑิโรดม กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา รัชกาลที่ ๑.

สำหรับว่าเป็นพื้น ศึกษานี้ใหม่ไม่รู้เรื่องอันเป็นมาอย่างไร ในแบบนี้ ข้าพเจ้าแสดงเล่าความนำไว้ก่อนพอรู้เรื่อง รวมเรียกว่าบุรพกิจของ ศึกษานี้ใหม่. พึงเข้าใจว่าบุรพกิจของศึกษานี้ใหม่นอกจากกล่าวไว้ในแบบนี้ ก็ยังมีอีก กล่าวไว้ในที่นี้โดยเฉพาะกิจที่ใช้คำมคธอันจะต้องท่องจำ.

ข้าพเจ้าแปลคำมคธไว้ด้วย เพื่ออุบายชดชวยอาจารย์ผู้ไม่รู้มคธ- ภาษาก็จะรู้ความ ผู้บวชต้องการรู้ก็จะรู้ด้วย แต่คำทำวัตรเช้าค่ำ ไม่ได้แปลไว้ เพราะรีบจะให้แล้วทันใช้ในคราวบวชศกนี้ ต่อไป มีโอกาสจึงจักแปล.

ในแบบนี้ ยังลงคำมคธไว้เพื่อเกินต้องการ เช่นคำปัจจุเวกขณะ- จตุปัจจุและคำภาวนา สำหรับกิจอย่างนี้ ต้องการรู้ความมากกว่า จำคำ แต่คำมคธเป็นพื้นนับถือกันสืบมาช้านาน ทั้งเป็นภาษาที่รักษา เนื้อความอยู่ด้วย ใช้ลำพังภาษาไทย ความอาจกลายไปก็ได้ เพราะ ผู้แปลมีความรู้ยิ่งหย่อนกว่ากัน อาจสันนิษฐานผิดก็ได้ ถ้าลงคำ มคธไว้เป็นหลัก แม้คำแปลจักกลายไปตามคราว ยังมีทางจะถือ เอาความตามหลักเดิมได้อยู่ ขอผู้หัดจงรู้จักแนะนำภิกษุสามเณรผู้บวช ใหม่ อย่าให้ต้องท่องคำมคธเกินกว่าสมควร เอาเวลาให้ศึกษา ธรรมวินัยดีกว่า.

ในการบรรพชาอุปสมบท พึงว่าเฉพาะคำมคธ ไม่ต้องว่า คำแปล เรียงกำกับกันไว้ เพื่อรู้ความเท่านั้น. ได้ลงเครื่องหมาย ระยะเวลาไว้อย่างนี้ [,] บ้าง อย่างนี้ [.] บ้าง ถึงเครื่องหมาย

ข้าพเจ้าขออุทิศน้ำพักน้ำแรงในการเรียงแบบนชั้น แต่พระ
 อุปัชฌายะ พระอาจารย์ และพระบูรโพธิ์ธยาจารย์ของข้าพเจ้า.

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณพระอุปัชฌายะพระอาจารย์ ผู้เอารุระ
 ในการอุปสมบทข้าพเจ้า และแนะนำในอุปสมบทวิธี และสมเด็จพระ
 สังฆราช ปุสุสเทวะ เจ้าของแบบวิธีอุปสมบทที่ข้าพเจ้าได้ปรึกษาใน
 เวลาเรียงแบบนี้.

กรม-วชิรญาณวโรรส

วัดบวรนิเวศวิหาร

วันอาทิตย์ ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๖๐

บัญชีเรื่อง

อุปสมบทวิธี

บรรพชา	๑
ขอนิสสัย	๑๐
อุปสมบทเดี่ยว	๑๑
อุปสมบทคู่	๒๖
บอกอนุศาสน์	๓๐
กาถากรวดน้ำ	๔๒
วิธีขอนิสสัยจากอาจารย์	๔๕
ใบสมัคร ฯ และแบบใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท	๔๖

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

พินทุกัปปะ	๕๑
อธิษฐาน	๕๒
วิกัปป	๕๔
วิธีแสดงอาบัติ	๕๗
คำบัจจเวกขณะบัจจย	๖๒
อารักขกัมมัฏฐาน	๖๘
นมัสการพระ	๗๑
ทำวัตรเช้า	๗๑
อภินนัจจเวกขณะ	๘๕

ทำวัตรค่ำ	๘๖
พรหมวิหารพระน่ะ	๙๙
เข้าพรรษา	๑๐๐
ขอขมา	๑๐๒
ปวารณา	๑๐๓
กฐิน -	๑๐๕
วิธิตาสึกษา	๑๐๗

วิธีอ่านสำเนียงมคธ

๑. ก ออกเสียง ก กล้า ง=กง ตรงกับ g
๒. ข ,, จ ,, ย=จฺย ,, j
๓. ฉ ,, ฌ ,, ห=ฌฺห ,, gh
๔. ฉ ,, ฌ ,, ห=ฌฺห ,, jh
๕. ฌ ,, ฌ ,, ห=ฌฺห ,, dh
๖. ฐ ,, ฐ ,, ห=ฐฺห ,, dh
๗. ภ ,, ภ ,, ห=ภฺห ,, bh
๘. ท ,, ฏ ,, ,, d
๙. ท ,, ท ,, ,, d
๑๐. พ ,, บ ,, ,, b

นอกจากนี้ ออกเสียงตรงตัว เหมือนภาษาไทย แต่ ฉ, ฌ, จ, ฌ, ออกเสียงเป็นพิเศษ ให้
ชนนาสิกหรือเพดาน

(ก) ฉ=กั (ก) จ=th

(ข) ฌ=t (ฌ) ฌ=n

อุปสมบทวิधि

แบบคณะธรรมยุต

กุลบุตรผู้มีศรัทธาและเลื่อมใส เกิดฉันทะจะบรรพชาและ
อุปสมบท พึงทำตนให้พ้นจากอุปสรรค คือข้อติดขัด เป็นต้นว่า มีโรค
ต้องห้าม มีหนี้สิน มีคดีเกี่ยวในศาล ไม่ได้รับอนุญาตแห่งมารดา
บิดา ไม่ได้รับอนุญาตแห่งมูลนาย ไม่ได้รับอนุญาตแห่งเจ้าหน้าที่
ในท้องถิ่น และพึงทำตนให้พ้นจากป्लीโพธ คือข้อกังวล เป็นต้นว่า
ครอบครัว การงาน บ้านเรือนและทรัพย์สินสมบัติ เสรี่ยมตัวเสร็จแล้ว
ถึงวันกำหนด พึงไปสู่อาราม เข้าในอุโบสถ บูชาพระรัตนตรัย
เมื่อพระสงฆ์สนับิบาทแล้ว พึงเข้าขอบรรพชา เพื่อสำเร็จเป็น
สามเณรในเบื้องต้นตามธรรมเนียมก่อน. พึงรับผ้าไตรอุ้มประณมมือ
เข้าไปในสงฆ์สนับิบาท วางผ้าไตรไว้ข้างตัวกำนชาย รับเครื่อง
สักการะถวายพระอุปัชฌายะแล้ว กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ คือ
จดหน้าผาก ฝ่ามือทั้งสอง เข้าทั้งสอง ลงที่พื้น ๓ ครั้งแล้ว นั่ง
คุกเข่าอุ้มผ้าไตรประณมมือ เปล่งวาจาถึงสรณะและขอบรรพชา
ด้วยคำมกธ (ไม่ต้องว่าคำแปล) ดังนี้:—

เอสาหัง ภนฺเต, สุจิร-
 ปรีนิพฺพุตมฺปี, ตํ ภควนฺตํ
 สรณํ กจฺฉามิ, ฌมฺมณฺจ
 ภิกฺขุสงฺฆณฺจ

ลภฺยฺยาหัง ภนฺเต, ตสฺส
 ภควโต, ฌมฺวินฺเย ปพฺพชฺชํ,
 ลภฺยฺยํ อุปสมฺบปฺทํ.

หุติยมฺปาหัง ภนฺเต, สุจิร-
 ปรีนิพฺพุตมฺปี, ตํ ภควนฺตํ
 สรณํ กจฺฉามิ, ฌมฺมณฺจ
 ภิกฺขุสงฺฆณฺจ.

ลภฺยฺยาหัง ภนฺเต, ตสฺส
 ภควโต, ฌมฺวินฺเย ปพฺพชฺชํ,
 ลภฺยฺยํ อุปสมฺบปฺทํ.

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้าถึงพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้
 ปรีนิพพานมาช้านานแล้ว และ
 พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ
 (ที่นับถือ).

ท่านเจ้าข้า ขอข้าพระเจ้า
 ฟังได้บรรพชา ฟังได้อุปสมบท
 ในพระธรรมวินัย ของพระผู้มี
 พระภาคเจ้าพระองค์นั้น.

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้า ถึง
 พระผู้มีพระภาคเจ้า.... เป็นสรณะ
 เป็นกริ่งทสอง.

ท่านเจ้าข้า ขอข้าพระเจ้า
 ฟังได้บรรพชา ฟังได้อุปสมบท

ตติยมฺปาหิ ฌนฺเต, สฺจิริ-
ปฺรินิพฺพุตมฺปิ, ตํ ภกฺวนฺตํ
สรณํ กุญฺจามิ, ฌมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆมฺณจ.

ลภฺยยาหิ ฌนฺเต, ตสฺส
ภกฺวโต, ฌมฺมวินฺเย ปฺพชฺชํ,
ลภฺยยํ อฺปสมฺบพฺทํ.

อหิ ฌนฺเต, ปฺพชฺชํ
ยาจามิ.

อิมานิ กาสายานิ วตฺถานิ
คเหตฺวา, ปฺพพาเชถ มํ ฌนฺเต,
อนุกมฺปิ อฺปาทาย.

ทฺตติยมฺปิ อหิ ฌนฺเต,
ปฺพชฺชํ ยาจามิ.

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้า ถึง
พระผู้มีพระภาคเจ้า— เป็นสรณะ
เป็นครั้งที่สาม.

ท่านเจ้าข้า ขอข้าพระเจ้า
พึงไต่บรรพชา พึงไต่อุปสมบท

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้า ขอ
บรรพชา.

ขอท่าน โปรดรับผ้ากาสายะ
เหล่านี้แล้ว ยังข้าพระเจ้าให้
บรรพชาเถิด เจ้าข้า.

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้า ขอ
บรรพชาเป็นครั้งที่สอง.

อิมานี กาสายานี วตุถานี
 คเหตุวา, ปพฺพาชถ มํ ฆนฺต,
 อนุภุมฺปี อุปาทาย.

ขอท่านโปรด.... ให้บรรพชา
 เกิด เจ้าข้า.

ตติยมฺปี อหิ ฆนฺต,
 ปพฺพชฺชํ ยาจามิ.

ท่านเจ้าข้า ข้าพระเจ้า ขอ
 บรรพชาเป็นครั้งที่สาม.

อิมานี กาสายานี วตุถานี
 คเหตุวา, ปพฺพาชถ มํ ฆนฺต,
 อนุภุมฺปี อุปาทาย.

ขอท่านโปรด.... ให้บรรพชา
 เกิด เจ้าข้า.

ถ้าจับบวชเป็นเพียงสามเณรเท่านั้น ยกคำว่า “ลภยฺย
 อุปสมฺปทํ” ออกเสีย.

ในลำดับนั้น พระอุปัชฌายะ ฟังรับผ้าไตรจากบัพพัชชาเปกชะ
 คือผู้มุ่งบรรพชามาวางไว้ตรงหน้าคัก แล้วฟังสอนบัพพัชชาเปกชะ
 กล่าวถึงพระรัตนตรัยอันเป็นหลักสำคัญแห่งพระธรรมวินัย แนะนำ
 ให้น้อมใจด้วยศรัทธาเลื่อมใสถือเอาเป็นสรณะ แสดงให้รู้จักประโยชน์
 แห่งการบวช และบอกตบบัญญัติกัมมัฏฐานให้ไว้ค่านึงเป็นจิตตภาวนา
 อธิบายให้รู้ความ ฟังว่านำให้บัพพัชชาเปกชะว่าตามที่ละบท โดย

อนุโลมคือตามลำดับ และโดยปฏิโลมคือทวนลำดับ ดังนี้:-

เกลา, โลมา, นขา, ทนต์ตา, ตโจ,	ผมทั้งหลาย, ขนทั้งหลาย, เล็บทั้งหลาย, ฟันทั้งหลาย, หน้่ง.
ตโจ, ทนต์ตา, นขา, โลมา, เกลา,	หน้่ง, ฟันทั้งหลาย, เล็บ ทั้งหลาย, ขนทั้งหลาย, ผม ทั้งหลาย.

ครั้นสอนแล้ว พระอุปัชฌายะพึงชักอังสะออกจากไตร ห่มให้
บัพพัชชาเปกขะแล้ว พึงมอบผ้ากาสาเยให้ วางไว้บนมือ พึงบอกวิธี
ครองผ้าครบไตรจีวรแล้ว ส่งบัพพัชชาเปกขะออกไปครองผ้า ถ้าสัง
ภิกษุรูปหนึ่งช่วยครองให้ จักเป็นการสะดวก.

ผ้ายบัพพัชชาเปกขะอันพระอุปัชฌายะส่งกลับออกไป พึงอุ้ม
ผ้ากาสาเยอันท่านมอบให้ นั้น ประณมมือถอยหลังออกมาพอควร
แล้ว หันหน้ากลับออกไป ยืนครองผ้าในที่ควรส่วนหนึ่ง ตามวิธี
อันพระอุปัชฌายะสั่งนั้น. ครั้นเสร็จแล้ว พึงเข้าไปหาพระอาจารย์
ผู้หนึ่งคอยทำอยู่ข้างท้ายสงฆสันนิบาต รับเครื่องสักการะถวายท่านแล้ว
กราบลง ๓ หน หนึ่งคุกเข่าประณมมือ เปล่งวาจาขอสรณะและศีล
ว่าดังนี้:-

อหิ ยาจามิ.	ภนฺเต	สรณํ	ลํ	ข้าพเจ้า เจ้าข้า.	ขอสรณะและศีล
ทุกฺขมฺปี สรณํ	อหิ	ภนฺเต		ข้าพเจ้า เป็นครั้งที่สอง	ขอสรณะและศีล เจ้าข้า.
ตฺถมฺปี สรณํ	อหิ	ภนฺเต		ข้าพเจ้า เป็นครั้งที่สาม	ขอสรณะและศีล เจ้าข้า.

พระอาจารย์พึงกล่าวคำนมัสการนำ ให้บัพพัชชาเปกชะว่าตามไป
ดังนี้:-

นโม	ตสฺส	ภควโต	น้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า
อรหโต	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส		ผู้รหันต์ ตรัสรู้ชอบเองพระองค์
	๓ จบ.		นั้น.

แต่นั้น พระอาจารย์พึงส่งด้วยคำว่า “เอวิ วเทหิ” “เจ้าจง
ว่าอย่างนี้” หรือ “ยมหิ วทามิ ตํ วเทหิ” “เจ้าจงว่าตามเรา”
คำใดคำหนึ่ง อย่าว่าควบกัน. บัพพัชชาเปกชะพึงรับว่า “อาม ภนฺเต”
“ขอรับ เจ้าข้า”

พระอาจารย์พึงบอกแก่บัพพัชชาเปกขะ ให้อธิษฐานใจถึงพระ
รัตนตรัยเป็นสรณะแล้ว พึงนำไปเปล่งวาทว่าสรณคมน์ตามไปที่ละ
พากย์ ดังนี้:-

พุทฺธ	สรณ	กจฺณามิ.	ข้าพระเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็น สรณะ.
ธมฺม	สรณ	กจฺณามิ.	ข้าพระเจ้าถึงพระธรรมเจ้าเป็น สรณะ.
สงฺฆ	สรณ	กจฺณามิ.	ข้าพระเจ้าถึงพระสงฆเจ้าเป็น สรณะ.
ทุติยมฺปิ กจฺณามิ.	พุทฺธ	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สอง.
ทุติยมฺปิ กจฺณามิ.	ธมฺม	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระธรรมเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สอง.
ทุติยมฺปิ กจฺณามิ.	สงฺฆ	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระสงฆเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สอง.

๑

อุปสมบทวิธี

ตติยมปี่ กัจฉามิ.	พุทฺธ	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สาม.
----------------------	-------	-----	--

ตติยมปี่ กัจฉามิ.	ธมฺม	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระธรรมเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สาม.
----------------------	------	-----	--

ตติยมปี่ กัจฉามิ.	สงฺฆ	สรณ	ข้าพระเจ้าถึงพระสงฆเจ้าเป็น สรณะครั้งที่สาม.
----------------------	------	-----	---

เมื่อจบสรณคมน์แล้ว พระอาจารย์พึงบอกว่า “สรณคมน์
นิญฺจิต” “ถึงสรณะเสร็จแล้ว”

บัพพัชชาเปกชะพึงรับว่า “อาม ภนฺเต” แต่ั้นพระอาจารย์
พึงบอกให้รู้ว่า บรรพชาเป็นสามเณรสำเร็จด้วยสรณคมน์เพียงเท่านี้
สามเณรนั้นมิศึกษาบทอันพึงศึกษาตามพระบัญญัติ ๑๐ ประการ พึง
ศึกษาตามบาลีไปก่อน แล้วพึงกล่าวนำให้สามเณรว่าตามไปที่ละ
ศึกษาบท ดังนี้ :-

ปาณาติปาตา เวรมณี	เว้นจากฆ่าสัตว์
อทินฺนาทานา เวรมณี	เว้นจากขโมย
อพฺรหฺมจฺริยา เวรมณี	เว้นจากกรรมมิใช่พรหมจรรย์

มุสาวาทา เวมณี	เว้นจากพูดเท็จ.
สุรา เมรย มชฺช ปมาทญฺจานา เวมณี.	เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุรา และเมรัย อันเป็นฐานประมาท.
วิกาลโภชนา เวมณี.	เว้นจากบริโภคอาหารผิดเวลา.
นจฺจ คีต วาทิต วิสูกทสุสนา เวมณี.	เว้นจากพ้อนขับประโคม และดูการเล่น.
มาลา คนฺธ วิเลปน ธารณ-มณฑน วิภูสนญฺจานา เวมณี	เว้นจากตัดทาดอกไม้ของหอม และเครื่องทาอันเป็นฐานแต่งตัว.
อุจฺจาสยน มหาสยนา เวมณี.	เว้น จาก นอน บน ที่นอน สูง ที่นอนใหญ่.
ชาตฺรุปรชต ปฏิกุคฺคณา เวมณี.	เว้นจากรับเงินทอง.
อิมานี ทส สิกฺขาปทานิ สมาทียามิ.	ข้าพระเจ้าสมათานสิกขาบท ๑๐ เหล่านี้.

เสร็จแล้วพึงกราบลง ๓ หน.

ในลำดับนั้น สามเณรพึงรับบาตรอุ้มเข้าไปหาพระอุปัชฌายะ
ในสงฆสนันนิบาต วางไว้ข้างตัวท่านซ้าย รับเครื่องสักการะถวายท่าน
แล้วกราบลง ๓ หน นั่งคุกเข่าประณมมือ กล่าวคำขอนิสัย ว่า
ดังนี้ :

อหิ ยามิ.	ภนฺเต	นิสฺสยํ	ข้าพระเจ้าขอนิสัย เจ้าข้า.
ทฺถิยมฺปิ นิสฺสยํ ยาจามิ.	อหิ	ภนฺเต	ข้าพระเจ้าขอนิสัย เป็นครั้งที่สอง เจ้าข้า.
ตตฺถิยมฺปิ นิสฺสยํ ยาจามิ.	อหิ	ภนฺเต	ข้าพระเจ้าขอนิสัย เป็นครั้งที่สาม เจ้าข้า.
อุปฺชฌาโย โหหิ. ๓ หน.	เม	ภนฺเต	ขอท่านเป็นอุปัชฌายะของข้าพระเจ้าเถิด เจ้าข้า.

พระอุปัชฌายะพึงกล่าวบทรับว่า “สาธุ” “ศีละ,” หรือ “ลหุ” “เบาใจ” หรือ “โอปายิกัง” “ชอบด้วยอุบาย” หรือ “ปฎิรูป” “สมควร” หรือ “ปาสาทิเกน สมฺปาเทหิ” “จงให้ถึงพร้อมด้วยอาการให้เกิดเลื่อมใส,” บทใดบทหนึ่ง ๓ ครั้ง เว้นระยะให้สามเณรตอบรับว่า “สาธุ ภนฺเต” “ศีละ เจ้าข้า” ทุกบทไป.

แต่นั้นสามเณรพึงกล่าวรับเป็นธุระให้ท่านสืบไป ว่าดังนี้:-

<p>อชุตคุเกทานิ เถโร มยุหิ ภาโร, อหมุปี เถรสฺส ภาโร. ๓ หน.</p>	<p>ตั้งแต่วันนี้ไป พระเถระย่อม เป็นภาระของข้าพระเจ้า ข้าพระเจ้า ย่อมเป็นภาระของพระเถระ.</p>
--	---

เสร็จแล้วกราบลง ๓ หน.

ในลำดับนั้น พระอุปัชฌายะพึงบอกแก่สามเณรผู้เป็นอุปสัมปทาเปกษะคือผู้มุ่งอุปสมบทว่า เป็นเวลาที่สงฆ์จะทำอุปสมบทกรรม ยกเธอให้เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา และในกรรมวาจาที่จะสวดประกาศในสงฆ์สันนิบาต จะต้องออกชื่ออุปสัมปทาเปกษะและชื่ออุปัชฌายะ แล้วพึงชานชื่ออุปสัมปทาเปกษะ ในมคธภาษา และพึงบอกชื่อตนให้จำไว้ พึงสั่งกำชับว่าเมื่อท่านถามถึงชื่อของตน ให้บอกตามชื่อที่ชานไว้เวลานั้น เมื่อท่านถามถึงชื่ออุปัชฌายะ ให้บอกตามชื่อ เมื่อได้รับบอกบาตรจีวรว่าสิ่งนั้นชื่อหนึ่ง ๆ ให้รับคำแล้วจำชื่อหนึ่ง ๆ ไว้ใช้ในอธิษฐานกิจ.

ในลำดับนั้น พระอาจารย์ผู้จะสวดกรรมวาจา พึงเอาบาตรมีสายโยคคล้องตัวอุปสัมปทาเปกษะ สะพายแล่งทางบ่าซ้าย ยังก้าวบาตรให้อยู่ตรงหลัง แล้วบอกบาตร จีวร และอุปสัมปทาเปกษะพึงรับคำ ว่าดังนี้:-

อยนฺเต ปตฺโต.

อาม ภนฺเต.

อยิ สงฺฆา.

อาม ภนฺเต.

อยิ อุตฺตราสฺสโก.

อาม ภนฺเต.

อยิ อนฺตราสฺสโก.

อาม ภนฺเต.

นํปาทฺรของเจ้า.

ขอรบ เจ้าข้า.

นํผาทาบ.

ขอรบ เจ้าข้า.

นํผาหม.

ขอรบ เจ้าข้า.

นํผานุง.

ขอรบ เจ้าข้า.

แต่นั้นพระอาจารย์พึงสั่งอุปสัมปทาเปกชะให้ออกไปยืนข้างนอก
ด้วยคำว่า “ กจฺจ อมฺมุหิ โโอกาสฺส ติฏฺฐาหิ ” “ เจ้าจงไปยืน
ณ โอกาสโน้น.”

อุปสัมปทาเปกชะพึงถอยหลังออกไปพอควรแล้ว ลุกยืนหันหน้า
เดินออกไป ยืนห่างจากหัตถบาตสงฆ์ตั้งแต่ ๑๒ ศอกออกไป หันหน้า
เข้ามาทางสงฆ์ประณมมือ. ยืนที่ไหน ห่างเท่าไรพอดี อาจารย์ย้าย
ด้วยเขาปูผ้าไว้สำหรับพระอาจารย์ออกไปสอน ยืนทำผ้าไว้ข้างหน้า
กระยะว่าเมื่อพระอาจารย์ออกไปยืนบนผ้าแล้ว จักได้หัตถบาตกัน

คือห่างกันระยะ ๑ ศอก ฟังระว่างอย่าเดินเหยียบผ้าไป ฟังหลักอ้อมไป
 อย่ายื่นบนผ้า.

ในลำดับนั้น พระอาจารย์ฟังกราบพระรัตนตรัย ๓ หนแล้ว
 หนึ่งคุกเข่าประณมมือเปล่งคำนมัสการ ตั้งนโม ๓ จบแล้ว หนึ่งกราบ
 ประณมมือสวดกรรมวาจา สมมติตนเป็นผู้สอนซ้อมอุปสัมปทาเปกชะ
 ว่าดังนี้ :-

<p>สุณาตุ เม ภนุเต สงโม.</p> <p>อิตฺถุนาโม อายสุมโต อิตฺถุนามสฺส อุปสมฺปทา- เปกฺโข.</p> <p>ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกฺกถึ,</p> <p>อหิ อิตฺถุนามิ อนุ- ตาเสยฺยิ.</p>	<p>ขอพระสงฆ์จงฟังข้าพระเจ้า.</p> <p>ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาเปกชะ ของท่านผู้มีชื่อนี้.</p> <p>ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้ว,</p> <p>ข้าพระเจ้าจะฟังสอนซ้อมผู้มี ชื่อนี้.</p>
---	--

บทว่า “อิตฺถุนาโม” “ผู้มีชื่อนี้” นั้น ฟังเปลี่ยนตามชื่อ
 ของอุปสัมปทาเปกชะ. บทว่า “อิตฺถุนามสฺส” ของ (ท่าน)
 “ผู้มีชื่อนี้” นั้น ฟังเปลี่ยนตามชื่อของพระอุปัชฌายะ. ตัวอย่าง
 อุปสัมปทาเปกชะ ชื่อสุภัททะ พระอุปัชฌายะ ชื่อนนุสสนาคะ ฟัง

เปลี่ยนว่า “สุกฺกโท อายสฺมโต มนุสฺสนาคสฺส อุปสฺมปทา-
เปกฺโข” แปลว่า “สุกฺกทะ เป็นอุปสฺมปทาเปกฺชะของท่าน
มนุสฺสนาคะ.” และบทว่า “อิตฺถนฺนามิ” ก็พึงเปลี่ยนตามชื่อ
อุปสฺมปทาเปกฺชะ. ตัวอย่าง “อหิ สุกฺกทํ อนุสาสยํ” แปลว่า
“ข้าพระเจ้าจะพึงสอนช่อมฺสูกฺกทะ.” ในกรรมวาจาต่อไป พึงรู้จัก
เปลี่ยนให้ถูกต้องโดยนัยนี้.

อนึ่ง พึงรู้ว่า ในแบบบาลีวางบท “อายสฺมโต” ไว้ข้างหลัง
บท “อิตฺถนฺนามสฺส” ในที่นี้วางไว้ข้างหน้า ตามวิธีที่ใช้กันมา
เพื่อทรงจำสะดวก. จะอธิบายในที่นี้จักเผื่อเกินต้องการ เพราะเป็นแต่
แบบ จักอธิบายในวินัยมุขเล่ม ๓.

แต่นั้น พระอาจารย์พึงออกจากสงฆ์สนับบาตไปยืนหน้าอาสนะ
ที่ปูไว้สำหรับนั้น พึงสอนช่อมอุปสฺมปทาเปกฺชะ ว่าดังนี้:—

สุณฺตี อิตฺถนฺนาม,

แนะผู้มีชื่อนี้ เจ้าฟังนะ,

อยนฺเต สจฺจกาโล ภูตกาโล.

นี่เป็นกาลสัตย์ เป็นกาลจริง
ของเจ้า.

ยิ ชาตํ ตํ สงฺฆมฺชฺเณ
ปฺจฺจนฺเต,

เมื่อท่านถามในท่ามกลางสงฆ์
ถึงสิ่งอันเกิดแล้ว,

สนฺตํ อตฺถิติ วตฺตพฺพํ.
อสฺนตํ นตฺถิติ วตฺตพฺพํ.
มา โข วิตุถาสิ.
มา โข มงฺกุ อโหสิ.
เอวํตํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ.

มีอยู่ ฟังกล่าว ว่ามี.
ไม่มี ฟังกล่าว ว่าไม่มี:
เจ้าอย่ากระตาคแล้วแล.
เจ้าอย่าได้เป็นผู้เก้อแล้วแล.
ภิกษุทั้งหลาย จักถามเจ้า
อย่างนี้.

สนฺตํ เต เอวรูปา
อาพาธา ?

อาพาธเหมือนอย่างนี้ ของเจ้า
มีหรือ ?

กุญฺฉิ
นตฺถิ ภาณเต.
คณฺโฑ
นตฺถิ ภาณเต.
กิลาสิ
นตฺถิ ภาณเต.
โสโส
นตฺถิ ภาณเต.

โรคเรื้อน ?
ไม่มี เจ้าข้า.
ผี ?
ไม่มี เจ้าข้า.
โรคกลาก ?
ไม่มี เจ้าข้า.
โรคมอกร่อ ?
ไม่มี เจ้าข้า.

อปมาโร

นตฺถิ ภนฺเต.

มนุสฺสโถสึ ?

อาม ภนฺเต.

ปุริโถสึ ?

อาม ภนฺเต.

ภุชิสฺสโถสึ ?

อาม ภนฺเต.

อนโณสึ ?

อาม ภนฺเต.

นสึ ราชภโณ ?

อาม ภนฺเต.

อนุญญาโตสึ มาตาปิตุหิ ?

อาม ภนฺเต.

ลมห้ำหมุ ?

ไม่มี เจ้าข้า.

เจ้าเป็นนมนุษย์หรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

เจ้าเป็นชายหรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

เจ้าเป็นไท (มิใช่ทาส) หรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

เจ้าหาหน้สนิมิไค้หรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

เจ้ามิใช่ราชภักุ (คนอันพระ

ราชาชูปเลียง คือข้าราชการ)

หรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

เจ้าเป็นผู้น้มารดาบิดาอนุญาต

แล้หรือ ?

ขอรับ เจ้าข้า.

ปรับปรุงณวิสติวสโสลี ?	เจ้ามีปี (อายุ) ครบปีสิบ แล้วหรือ ?
อาม ภนฺเต.	ขอรับ เจ้าข้า.
ปรับปรุงณนต ปตฺตจิวรี ?	บาตรจิวรของเจ้า มีครบแล้ว หรือ ?
อาม ภนฺเต.	ขอรับ เจ้าข้า.
กินฺนาโมลี ? อหิ ภนฺเต...นาม.	เจ้าชื่อไร ? ข้าพระเจ้าชื่อ....
โก นาม เต อุปชฺฌาโย ?	พระอุปชฌายะ ของเจ้า ชื่อ อะไร ?
อุปชฺฌาโย เม ภนฺเต อายุสฺมา...นาม	พระอุปชฌายะ ของข้าพระเจ้า ชื่อท่าน....

ในคำบอกชื่อตัวและชื่อพระอุปชฌายะ ลงจุดไว้หนึ่เพื่อกรอกชื่อ
ตัวอย่าง “อหิ ภนฺเต สุกทฺโท นาม” “ข้าพระเจ้าชื่อ สุกทฺทะ
เจ้าข้า” “อุปชฺฌาโย เม ภนฺเต อายุสฺมา มนุสฺสนาโค นาม”
“พระอุปชฌายะของข้าพระเจ้า ชื่อท่านมนุสสนาคะ เจ้าข้า”

ครั้นสอนซ้อมแล้ว พระอาจารย์พึงกลับเข้ามาในสงฆ์สนับบาต กราบลงหน้าหนึ่ง นั่งราบประณมมือ สวดกรรมวาจาขอเรียกอุปสัมปทาเปกชะเข้ามา ว่าดังนี้:-

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ.

ขอสงฆ์จงฟังข้าพระเจ้า.

อิตฺถนฺนาโม อายสฺมโต
อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา-
เปกฺโข.

ผู้มีชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกชะ
ของท่านผู้มีชื่อนี้.

อนฺุสติฺจฺโง โส มยา.

ข้าพระเจ้าสอนซ้อมเขาแล้ว.

ยฺหิ สงฺฆสฺส ปตฺตกฺกถฺถิ,

ถ้าความพร้อมพร้งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว,

อิตฺถนฺนาโม อากฺขฺณฺยฺย.

ขอผู้มีชื่อนี้ฟังมา.

พระอาจารย์พึงหันหน้าออกไปทางอุปสัมปทาเปกชะ เรียกมา
ด้วยคำว่า “ อากฺขฺณาหิ ” “ เจ้าจงมา.”

ในลำดับนั้น อุปสัมปทาเปกชะพึงเข้าไปในสงฆ์สนับบาต กราบ
สงฆ์ ๓ หน้า ตรงพระอุปัชฌายะ พระอาจารย์หรือภิกษุอื่นพึงจับสาย
โยคบาตรไว้ เพื่อบาตรไม่โยกอุปสัมปทาเปกชะ แล้วพึงนั่งคุกเข่า

ประณมมือ เปล่งวาจาขออุปสมบท ว่าดังนี้:-

สงฺฆมฺภนฺเต อุปสมฺปทํ
ยาจามิ.

ข้าพเจ้าขออุปสมบทต่อสงฆ์
เจ้าข้า.

อุลฺลุมนฺตํ มํ ภนฺเต,
สงฺโฆ อนุกมฺปิ อุปาทาย.

ขอสงฆ์โปรดยกข้าพเจ้าขึ้น
เถิด เจ้าข้า.

หุติยมนฺปี ภนฺเต, สงฺฆํ
อุปสมฺปทํ ยาจามิ.

ข้าพเจ้าขออุปสมบทต่อสงฆ์
เป็นครั้งที่สอง เจ้าข้า.

อุลฺลุมนฺตํ มํ ภนฺเต,
สงฺโฆ อนุกมฺปิ อุปาทาย.

ขอสงฆ์โปรดยกข้าพเจ้าขึ้น
เถิด เจ้าข้า.

ตติยมนฺปี ภนฺเต, สงฺฆํ
อุปสมฺปทํ ยาจามิ.

ข้าพเจ้าขออุปสมบทต่อสงฆ์
เป็นครั้งที่สาม เจ้าข้า.

อุลฺลุมนฺตํ มํ ภนฺเต,
สงฺโฆ อนุกมฺปิ อุปาทาย.

ขอสงฆ์โปรดยกข้าพเจ้าขึ้น
เถิด เจ้าข้า.

ในลำดับนั้น พระอุปัชฌายะพึงกล่าวเผด็จสงฆ์เพื่อชักถาม
อันตรายิกกรรม กะอุปสัมปทาเปกขณะนั้น ว่าดังนี้:-

อิทานิ โข อาวุโส อัย^๑
 -----นาม สามเณโร มม
 อุปสมุปทาเปกฺโข อุปสมุปทํ
 อากงฺขมาโน สงฺฆํ ยาจติ.

อหํ สพฺพมิมิ สงฺฆํ
 อชฺเณสามิ,

สาธุ อาวุโส สพฺพโฬยํ
 สงฺโฆ อิมิ^๒ -----นาม สามเณริ
 อนฺตรายิกเก ฌมฺเม ปุจฺฉิตฺวา,

ตตฺถ ปตฺตกฺกฺลตฺถํ ฌตฺวา,

ฌตฺติจตฺตฺถเณน กมฺมเมน
 อกฺุเปเน จานารเณน อุป-
 สมฺปาเทมาตี กมฺมสนฺนิฏฺฐาณํ
 กโรตุ.

บัดนี้แล เธอ สามเณรชื่อ----
 ผู้นี้ เป็นอุปสัมปทาเปกษะของ
 ข้าพระเจ้า หวังอุปสมบท ขอต่อ
 สงฆ์.

ข้าพระเจ้าขอเผด็จสงฆ์ทั้งปวง
 น,

ขอสงฆ์ทั้งปวงนี้ตามอันตรายิก-
 ธรรมต่อสามเณรชื่อ---- ผู้นี้แล้ว

รู้ความพร้อมพร้อมถึงที่แล้วใน
 อุปสมบทกรรมนั้นแล้ว,

จงทำความตกลงในกรรมว่า
 เราทั้งหลาย อุปสมบทด้วยกรรม
 มีกรรมวาจาทั้งญัตติด้วย เป็นที่
 อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ.

๑. ถ้าอุปสมบทคู่เปลี่ยนว่า อยญจ (อดีตุนนาโม) นาม สามเณโร อยญจ (อดีตุน-
 นาโม) นาม สามเณโร มม อุปสมุปทาเปกฺขา อุปสมุปทํ อากงฺขมาโน สงฺฆํ ยาจติ.
๒. ถ้าคู่เปลี่ยนว่า อิมญจ (อดีตุนนามิ) นาม สามเณริ อิมญจ (อดีตุนนามิ) นาม
 สามเณริ อนฺตรายิกเก ฌมฺเม ปุจฺฉิตฺวา.

ถ้ามีภิกษุแก่พรรษาว่าอยู่ในสงฆ์สันนิบาตพึงว่า “ภนฺเต”
แทน “อาวุโส”

ในลำดับนั้น พระอาจารย์พึงสวดสมมติตนแล้ว ตามอันตรา-
ยิกระรม ว่าดังนี้:—

สุณาทู เม ภนฺเต สงฺโฆ

ขอสงฆ์จงฟังข้าพระเจ้า.

อัย อิตฺถนฺนาโม อายสุมโต
อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา-
เปกฺโข.

ผู้ชอนผู้ เป็นอุปสัมปทา-
เปกษะของท่านผู้ชอน.

ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกฺกฺลฺลํ,

ถ้าความพร้อมพร้งของสงฆ์
ถึงทีแล้ว,

อหํ อิตฺถนฺนามํ อนฺตรายิกะ
ธมฺเม ปุจฺเจขฺยํ.

ข้าพระเจ้าจะฟังตามอันตรา-
ยิกระรมต่อผู้ชอน.

สุณฺสี อิตฺถนฺนาม.

แน่ผู้ชอน เจ้าฟังนะ.

อยนฺเต สจฺจกาโล กฺวต-
กาโล.

นี่เป็นกาลสัตย์ เป็นกาลจริง
ของเจ้า.

ยํ ชาตํ ตํ ปุจฺฉามิ.

ข้าพระเจ้าถามถึงสิ่งที่เกิดแล้ว.

สนฺตํ อตุถิติ วตุตพฺพํ.

มีอยู่ เจ้าฟังกล่าวว่ามี.

อสฺนฺตํ นตุถิติ วตุตพฺพํ.

ไม่มีอยู่ เจ้าฟังกล่าวว่ามี.

สนฺตํ เต เอวรูปา

อาพาธเหมือนอย่าง^๕ของเจ้า

อาพาธา ?

มีหรือ ?

ก่อน^๕ฟังระบุมถามตั้งแต่ “ กุญฺจิ ” จนถึง “ โโก นาม เต อุปชฺฌาโย ” เหมือนหนหลัง. อุปสัมปทาเปกชะก็ฟังตอบอย่างนั้น.

ครัน^๕สอบถามอันตรายิกกรรมแล้ว ฟังสวดกรรมวาจาอุปสมบทในลำดับไป ว่าดังนี้:—

สุณาทฺตุ เม ภนฺเต สฺงฺโฆ

ขอสงฆ์จงฟังข้าพระเจ้า.

อํยํ อิตฺถนฺนาโม อายสฺมโต
อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา-
เปกฺโข.

ผู้^๖ชื่อน^๖ผู้^๖ เป็นอุปสัมปทา-
เปกชะ ของท่านผู้^๖ชื่อน^๖.

ปริสฺสุทฺโธ อนฺตรายิกเกหิ
ธฺมเมหิ.

บริสุทธิ์แล้ว จากอันตรายิก-
กรรม^๕ทั้งหลาย.

ปริปุณฺณสฺส ปตฺตจิวฺริ.

บาตรจีวรของเขาครบแล้ว.

อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุป-
สมฺปทํ ยาจตี, อายสฺมตา
อิตฺถนฺนามน อุปฺชฺฌาเยน.

ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถฺถิ,

สงฺโฆ อิตฺถนฺนามิ
อุปสมฺปาเทยฺย, อายสฺมตา
อิตฺถนฺนามน อุปฺชฺฌาเยน.

เอตา ฅตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ,

อํ อิตฺถนฺนาโม,
อายสฺมโต อิตฺถนฺนามสฺส
อุปสมฺปทาเปกฺโข.

ปริสฺสุทฺโธ อนฺตรายิกเห
ธมฺเมหิ.

ผู้มีชื่อน ขออุปสมบทต่อสงฆ์,
มีท่านผู้มีชื่อน เป็นอุปชฌายะ.

ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว,

สงฆ์พึงอุปสมบทผู้มีชื่อน, มี
ท่านผู้มีชื่อนเป็นอุปชฌายะ.

นึเป็นวาจานัด.

ขอสงฆ์จงฟังข้าพระเจ้า.

ผู้มีชื่อนผู้นี้ เป็นอุปสัมปทา-
เปกชะ ของท่านผู้มีชื่อน.

บริสุทธิ์แล้ว จากอันตรายิก-
ธรรมทั้งหลาย.

ปรับปรุงณสุส ปตฺตจิวโร.

อิตฺถุนฺนาโม สงฺฆํ อุป-
สมฺปทํ ยาจติ, อายสุมตา
อิตฺถุนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน.

สงฺโฆ อิตฺถุนฺนามํ อุป-
สมฺปาเทติ, อายสุมตา อิตฺถุน-
นาเมน อุปชฺฌาเยน.

ยสฺสา ยสฺมโต จมฺติ
อิตฺถุนฺนามสฺส อุปสมฺปทา,
อายสุมตา อิตฺถุนฺนาเมน
อุปชฺฌาเยน.

โส ตฺถุหฺสฺส.

ยสฺส น จมฺติ, โส
ภาสยฺย.

บาตรจิวรของเขาครบแล้ว.

ผู้มีช้อน ขออุปสมบทต่อ
สงฆ์, มีท่านผู้มีช้อน เป็น
อุปัชฌายะ.

สงฆ์อุปสมบทผู้มีช้อน, มี
ท่านผู้มีช้อนเป็นอุปัชฌายะ.

การอุปสมบทผู้มีช้อน, มี
ท่านผู้มีช้อนเป็นอุปัชฌายะ ชอบ
แก่ท่านผู้ใด.

ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง.

ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่าน
ผู้นั้นพึงพูด.

หุติยมฺปี เอตมฺตฺถํ วทามิ.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ เป็น
ครั้งที่สอง.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ.

ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า.

อัย อิตฺถนฺนาโม
อายุสฺมโต อิตฺถนฺนามสฺส
อุปสมฺปทาเปกฺโข. ฯ เปฯ โส
ภาเสยฺย.

ผู้ชอน ผู้เป็นอุปสัมปทา-
เปกชะของท่านผู้ชอน ๗ ล ฯ
ท่านผู้นั้นพึงพูด.

ตติยมฺปี เอตมฺตฺถํ วทามิ.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ เป็น
ครั้งที่สาม.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ.
ฯ เปฯ โส ภาเสยฺย.

ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ๗ ล ฯ
ท่านผู้นั้นพึงพูด.

อุปสมฺปนฺโน สงฺเขน
อิตฺถนฺนาโม, อายุสฺมตา,
อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน.

ผู้ชอน สงฆ์อุปสมบทแล้ว
มีท่านผู้ชอนเป็นอุปัชฌายะ.

ขมตี สงฺขสฺส.

ชอบแก่สงฆ์.

ตสฺมา ตฺนฺหิ.

เอวเมตํ ธารยามิ.

เหตุหนึ่งจึงหนึ่ง.

ข้าพระเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย

อย่างนี้.

ในคำบาลีที่ลง ๆ เปฯ หมายถึงความไว้ จงสวดให้เต็ม. วาจาแรกเรียกัญัตติ คือ คำนำท วาจาอีกสาม เรียกอนุสาวนา คือ คำประกาศ ต้องสวดให้เต็ม ทำบกพร่องไม่ได้ เพราะอุปสมบทต้องทำด้วยัญัตติจตุตถกรรม.

ถ้าจะให้บรรพชาและอุปสมบทพร้อมกันคราวละ ๒ รูปหรือ ๓ รูป ฟังให้ข้อบรรพชาพร้อมกัน ให้รับสรณคมน์และศีลแยกกัน ให้ขอนิสสัยคราวละรูป บอกราชการจิวร สอนช้อม และถามอันตรายกกรรมคราวละรูป ขออุปสมบทพร้อมกัน สวดกรรมวาจาทุกอย่างในคราวเดียวกัน จักแสดงกรรมวาจาอุปสมบท ๒ รูป ใช้ชื่อประกอบไว้เป็นตัวอย่าง.

อุปสัมปทาเปกชะ ชื่อปุณณะรูป ๑ ชื่อสุภะรูป ๑ อุปัชฌายะชื่อมนุสสนาคะ.

คำสวดสมมุติและคำสอนช้อม

สุณาทุ เม ภนฺเต สงฺโฆ. ปุณฺโณ จ สุภโ จ อายสุมโต
มนุสฺสนาคสุส อุปสมฺปทาเปกฺขา. ยถิ สงฺฆสุส ปตฺตกฺกฺลํ,

อหิ ปุณฺณณฺจ สุกฺกณฺจ อนุสาเสยฺยิ.

สุณฺสี ปุณฺณ, อยนฺเต สจฺจกาโล ภูตกาโล. ๆเป ๆ โโก
นาม เต อุปชฺฌาโย. สุณฺสี สุก, อยนฺเต สจฺจกาโล ภูตกาโล
 ๆเป ๆ โโก นาม เต อุปชฺฌาโย.

คำสวดขอเรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้ามา

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ. ปุณฺโณ จ สุกฺโก จ อายสฺมโต
มनुสฺสนาทสฺส อุปสมฺปทาเปกฺขา. อนุสฺสิฏฺฐา เต มยา. ยถิ
สงฺฆสฺส ปตฺตกถฺถึ, ปุณฺโณ จ สุกฺโก จ อากฺขณฺเอยฺยิ.

คำเรียกว่า “อากฺขณฺถ”

คำขออุปสมบทพร้อมกัน

สงฺฆมฺภนฺเต อุปสมฺปทึ ยาจาม, อุลฺลุมฺปตุ โน ภนฺเต,
สงฺโฆ อนุทฺมปึ อุปาทาย. ทฺติยมฺปึ ภนฺเต, สงฺฆิ อุปสมฺปทึ
ยาจาม, อุลฺลุมฺปตุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ อนุทฺมปึ อุปาทาย.
ตฺติยมฺปึ ภนฺเต, สงฺฆิ อุปสมฺปทึ ยาจาม, อุลฺลุมฺปตุ โน
ภนฺเต, สงฺโฆ อนุทฺมปึ อุปาทาย.

คำสมมติและคำถามอันตรายิกธรรม

สุณาตุ เม ภนุเต สงโฆ. อยญจ ปุณฺโณ อยญจ สุโก
 อายสุมโต มนุสฺสนาคสฺส อุปสมฺปทาเปกฺขา. ยถิ สงฺฆสฺส
 ปตฺตกถุสฺส, อหิ ปุณฺณญจ สุกฺกญจ อนฺตรายิกเ ชมฺเม
 ปุจฺเจยฺย.

แล้วสอบถามทีละรูป

คำสวดอุปสมบท

สุณาตุ เม ภนุเต สงโฆ. อยญจ ปุณฺโณ อยญจ
 สุโก อายสุมโต มนุสฺสนาคสฺส อุปสมฺปทาเปกฺขา. ปริสฺสุทฺธา
 อนฺตรายิกเหิ ชมฺเมหิ. ปริปุณฺณมิเมสฺส ปตฺตจิวริ. ปุณฺโณ จ
 สุโก จ สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจนฺติ, อายสุมตา มนุสฺสนาเคน
 อุปชฺฌาเยน. ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถุสฺส, สงโฆ ปุณฺณญจ สุกฺกญจ
 อุปสมฺปทาเทยฺย, อายสุมตา มนุสฺสนาเคน อุปชฺฌาเยน.
 เอสา ฌตฺติ. สุณาตุ เม ภนุเต สงโฆ. อยญจ ปุณฺโณ
 อยญจ สุโก อายสุมโต มนุสฺสนาคสฺส อุปสมฺปทาเปกฺขา.
 ปริสฺสุทฺธา อนฺตรายิกเหิ ชมฺเมหิ. ปริปุณฺณมิเมสฺส ปตฺตจิวริ

ปุณฺโณ จ สุโก จ สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจนฺติ, อายสฺมตา
 มนุสฺสนาเคน อุปชฺฌาเยน. สงฺโฆ ปุณฺณณฺจ สุกฺณฺจ
 อุปสมฺปาเทติ, อายสฺมตา มนุสฺสนาเคน อุปชฺฌาเยน.
 ยสฺสายสฺมโต ขมฺติ, ปุณฺณสฺส จ สุกฺสฺส จ อุปสมฺปทา,
 อายสฺมตา มนุสฺสนาเคน อุปชฺฌาเยน, โส ตฺถุหฺสฺส. ยสฺส
 น ขมฺติ, โส ภาเสยฺย, ทฺตฺติยมฺปี่ เอตมฺตถํ วทามิ. สฺฐนาตุ เม
 ภาเนเต สงฺโฆ. อยณฺจ ปุณฺโณ อยณฺจ สุโก อายสฺมโต
 มนุสฺสนาคฺสฺส อุปสมฺปทาเปกฺขา. ฯเปฯ โส ภาเสยฺย ทฺตฺติยมฺปี่
 เอตมฺตถํ วทามิ. สฺฐนาตุ เม ภาเนเต สงฺโฆ. ฯเปฯ โส
 ภาเสยฺย. อุปสมฺปนา สงฺเขน ปุณฺโณ จ สุโก จ, อายสฺมตา
 มนุสฺสนาเคน อุปชฺฌาเยน. ขมฺติ สงฺฆสฺส. ตสฺมา ตฺถุหฺ,
 เอวเมตํ ธารยามิ.

ความแปล เหมือนกัน เป็นแต่ควบชื่ออุปสัมปทาเปกชะเข้าด้วย
 กัน อุทาหรณ์ “ปุณณะ และ สุกะ เป็นอุปสัมปทาเปกชะของท่าน
 มนุสสนาคะ.”

ในที่ลง ฯเปฯ ไว้ต้องสวดให้เต็มความ.

อุปสมบทคราวเดียว ๓ รูป ฟังสวดโดยนัยนี้ เป็นแต่เติมเข้า
 ไปอีกชื่อหนึ่ง ท่านห้ามไม่ให้สวดคราวเดียวกันเกินกว่า ๓ รูปเป็น
 อันขาด. สวดเพียงคราวละคู่พอเหมาะ.

อุปสมบทคราวเดียวกัน ๒ รูป หรือ ๓ รูป เป็นการสะดวก
 ในเวลาที่มีผู้อุปสมบทหลายคน แต่ไม่สะดวกแก่อุปัชฌายะและอาจารย์
 ผู้ไม่รู้บาลี ข้าพเจ้าขอกำชับไว้ว่า ในสงฆสันนิบาตที่ไม่มีอุปัชฌายะก็คื
 อาจารย์ก็คื เถระอื่นก็คื ผู้รู้บาลี ไม่ควรทำการอุปสมบทเกินกว่า
 คราวละรูปเลย.

เพียงเท่านั้น อุปสัมปทาเปกขณะนั้น เป็นอุปสัมบัน คือ เป็นภิกษุ
 มีสังวาสด้วยสงฆ์ คืออยู่ด้วยกันได้. พระอาจารย์พึงปลดบาตรออก
 แล้ว ภิกษุใหม่พึงกราบลง ๓ หน แล้วเข้านั่งในสงฆสันนิบาตข้างท้าย
 เป็นอันว่าสงฆ์รับเข้าหมู่แล้ว.

ในลำดับนั้น พระอุปัชฌายะพึงบอกอนุศาสน์แก่ภิกษุใหม่ตาม
 ธรรมเนียม ให้พระอาจารย์บอกก็ได้ บอกในสงฆสันนิบาตก็ได้
 บอกในเอกเทศหนึ่งข้างนอกก็ได้ ยืนบอกก็ได้ นั่งบอกก็ได้ ตาม
 ความสะดวก. ถ้ากรรมวาจาอุปสมบทต้องสวดหลายคราว พึง
 รอไว้จนจบหลังเสร็จแล้วบอกในคราวเดียวกัน. ภิกษุใหม่รูปเดียว
 หรือ ๒ รูป บอกในสงฆสันนิบาตก็ได้ ตั้งแต่ ๓ รูปขึ้นไป บอก
 ข้างนอกสะดวกกว่า ถ้ามีที่พอ พึงนั่งบอกท้ายสงฆสันนิบาต ไม่
 อย่างนั้น พึงให้ภิกษุใหม่ออกไปยืนตงแถว ณ ที่สอนซ้อม พึงออกไป
 ยืนบอก ณ ที่นั้น. คำบอกตัวอย่างนี้ :-

อนุญาติ โข ภควา
อุปสมปาเทตวา จตุตทาโร
นิตฺสเย จตุตทาริ จ อกรณียานิ
อาจิกฺขิตฺ,

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระ-
อนุญาตไว้แล้ว เพื่ออุปสมบท
แล้วบอกนิตย ๔ และอกรณียะ ๔
ว่า,

(นิตย ๔)

(๑) ปิณฑิยาโลปโกชนํ
นิตฺสาย ปพฺพชฺชา.

บรรพชาอาศัยโกชณะ คือ
คำขำอันหาได้ด้วยกำลังปลีแข้ง.

ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺสาโห
กรณียโ.

เธอพึงทำอุตสาหะ ในสิ่งนั้น
ตลอดชีวิต.

อติเรกฺลาโ,

ลามเหลือเพื่อ,

สงฺฆภคฺตํ อุกฺเทศภคฺตํ
นิมนฺตํ สลากภคฺตํ ปกฺขิกํ
อุโปสถิกํ ปาฎิพทิกํ.

ภัตถวายสงฆ์ ภัตถเฉพาะ
สงฆ์ การนิมนต์ ภัตถวายตาม
สลาก ภัตถวายในบักษ ภัต
ถวายในวันอุโบสถ ภัตถวาย
ในวันปาฏิบถ.

(๒) ปัสสุกฺลจิวํ นิตฺสาย
ปพฺพชฺชา.

บรรพชา อาศัยบั้งสุกุลจิวร.

ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโห
กรณียโ.

เธอพึงทำอุตฺตสาหะ ในสิ่งนั้น
ตลอดชีวิต.

อติเรกฺลาโ,

ลามเหลือเฟือ,

โฆมํ กปฺปาลิกํ โกเสยฺยํ
กมุพลํ สานํ ฅงคํ.

ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม
(แพร) ผ้าขนสัตว์ ผ้าปาน
ผ้าแกมกัน (เช่น้ายแกมไหม).

(๓) รุกฺขมูลเสนาสนํ
นิสฺสา ย ปพฺพชฺชา.

บรรพชาอาศัยโคนต้นไม้เป็น
เสนาสนะ.

ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโห
กรณียโ.

เธอพึงทำอุตฺตสาหะ ในสิ่งนั้น
ตลอดชีวิต.

อติเรกฺลาโ,

ลามเหลือเฟือ,

วิหาโร อหฺมุโยโค ปาสาโท
หมฺมียํ กุหา.

วิหาร (กุฎีปกติ) เรือนมุง
แถบเดียว (เพิง) เรือนชั้น เรือน
โล้น (หลังคาตัด) ถ้ำ.

(๔) ปุติมุตตมเกสขุ
นิตฺสาย ปพฺพชฺชา.

บรรพชา อาศัยมุตรเนาเป็น
ยา.

ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโห
กรณียโ.

เธอพึงทำอุตสาหะ ในสิ่งนั้น
ตลอดชีวิต.

อติเรกธาโ,
สปี นวนิตํ เตลํ มธ
ผาณิตํ.

ลามเหลือเพื่อ,
เนยใส เนยข้น นํ้ามัน นํ้าผึ้ง
นํ้าอ้อย (นํ้าตาล).

(อกรณียะ ๔)

(๑) อุปสมฺปนฺนณ ภิภฺชุนา
เมถุนโ ธมฺโม น ปฏฺิเสว
ตพฺโพ อนตฺมโส ตฺริจฺฉาน
กตายนี.

อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่
พึงเสพเมถุนธรรม โดยที่สุกแม่
ในkirจฉานตัวเมีย.

โย ภิภฺชุ เมถุนํ ธมฺมํ
ปฏฺิเสวติ, อสฺมโน โหติ
อสกฺยปฺคฺติโย.

ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม, ไม่
เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระ
ศากยบุตร.

เสยฺยถาปี นาม ปุริโส
 สีสจฺฉินฺโน อภพฺโท เตน
 สรรพฺนธเนน ชีวิตฺ,

เอวเมว ภิกขุ เมถุนํ
 ธมฺมํ ปฏฺฐเสวิตฺวา อสฺสสมณ
 โหติ อสภฺยปฺตฺติโย.

ตนฺเต ยาวชีวํ อกรณียํ.

(๒) อุปสมฺปนฺเนน ภิกขุณา
 อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ น
 อาทาตพฺพํ, อนฺตมโส ติน-
 สลากํ อุปาทาย.

เปรียบเหมือนบวช ถูกตัด
 ศีรษะแล้ว ไม่อาจมีศีรษะกุมกัน
 นั้นเป็นอยู่.

ภิกษุก็เหมือนกัน เสพเมถุน-
 ธรรมแล้ว ไม่เป็นสมณะ ไม่เป็น
 เชื้อสายพระศากยบุตร.

การนั้น เธอไม่พึงทำตลอด
 ชีวิต.

อันภิกษุอุปสมบทแล้ว ไม่
 พึงถือเอาของ อันเขาไม่ได้ให้
 เป็นส่วนขโมย, โดยที่สุกหมาย
 เอาถึงเส้นหญ้า.

โย ภิกขุ ปาหิ วา
 ปาถารหิ วา อติเรกปาหิ วา
 อทินันิ เถยฺยสงฺฆาติ อาทิยติ,
 อสฺสมโณ โหติ อสฺสกุปฺปติโย.

เสยฺยถาปี นาม ปณฺฑิตุ-
 ปลาโส พนฺธนา ปมฺมุติโต
 อภพฺโพ หรตติตฺตาย.

เอวมเว ภิกขุ ปาหิ วา
 ปาถารหิ วา อติเรกปาหิ วา
 อทินันิ เถยฺยสงฺฆาติ อาทิยิตฺวา
 อสฺสมโณ โหติ อสฺสกุปฺปติโย.

ตนฺเต ยาวชิวํ อกรณียํ.

ภิกษุใดถือเอาของอันเขาไม่ได้ให้เป็นส่วนขโมย บาทหนึ่งก็ดี ควรแก้บาทหนึ่งก็ดี เกินบาทหนึ่งก็ดี, ไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร.

เปรียบเหมือนใบไม้เหลืองหล่นจากขั้วแล้ว ไม่อาจจะเป็นของเขียวสด.

ภิกษุก็เหมือนกัน ถือเอาของอันเขาไม่ได้ให้ เป็นส่วนขโมย บาทหนึ่งก็ดี ควรแก้บาทหนึ่งก็ดี เกินบาทหนึ่งก็ดี แล้วไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร.

การนั้น เธอไม่พึงทำตลอดชีวิต.

(๓) อุปสมุปนุเนน ภิกขุณา
 สณฺจิจฺจ ปาโณ ชีวิตา น
 โวโรเปตพฺโห, อนฺตมโส
 กุณฺถกิปฺปลิกฺกึ อุปาทาย.

โย ภิกขุ สณฺจิจฺจ
 มนุสฺสวักคหํ ชีวิตา โวโรเปติ,
 อนฺตมโส กพฺภปาตนํ อุปาทาย,
 อสฺสมโณ โหติ อสฺสกุปฺตฺติโย.

เสยฺยถาปี นาม ปุณฺณสิลา
 ทูริธา ภินฺนา อปฺปสฺนฺธิกา
 โหติ.

เอวเมว ภิกขุ สณฺจิจฺจ
 มนุสฺสวักคหํ ชีวิตา โวโร-
 เปตฺวา อสฺสมโณ โหติ
 อสฺสกุปฺตฺติโย.

อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่
 พึ่งแกลังพรากสัตว์จากชีวิต โดย
 ที่สุดหมายเอาถึงมตค้ำมคแดง.

ภิกษุใด แกลังพรากกาย
 มนุษย์จากชีวิต โดยที่ สุดหมาย
 เอาถึงยังครรรภให้ตก, ไม่เป็น
 สมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศากย-
 บุตร.

เปรียบเหมือนศิลาหนาแตก
 ๒ เสียงแล้ว เป็นของกลับต่อกัน
 ไม่ได้.

ภิกษุก็เหมือนกัน แกลัง
 พรากกายมนุษย์จากชีวิตแล้ว ไม่
 เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระ
 ศากยบุตร.

ตนุเต ยาวชวี อกรณีย์.

การนั้น เธอไม่พึงทำตลอดชีวิต.

(๔) อุปสมฺปนฺเนน ภิกฺขุณา
อตุตฺตริมนุสฺสธมฺโม น อตุล-
ปิตพฺโพ, อนตฺตมโส สุลฺลา-
การเร อภิรมาเมตี.

อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่
ควรพูดอวดอตุตฺตริมนุสฺสธรรม
โดยที่สุด ว่าเรายินดีในเรือนร่าง.

โย ภิกฺขุ ปาปิจฺฉเ
อิจฺฉาปกโต อสนคฺติ อภุคฺติ
อตุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อตุลปฺติ,
ฉานํ วา วิโมกฺขํ วา
สมาริ วา สมาปคฺติ วา
มคฺคํ วา ผลํ วา, อสฺสมโณ
โหติ อสฺสกุปฺตฺติโย.

ภิกษุใดมีความอยากอันลามก
อันความอยากอันลามก ครอบงำ
แล้ว พูดอวดอตุตฺตริมนุสฺสธรรม
อันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง, คือ
ฉานกัถิ วิโมกฺขกัถิ สมาริกัถิ
สมาปคฺติกัถิ มรรคกัถิ ผลกัถิ,
ไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสาย
พระศากยบุตร.

เสยฺยถาปี นาม ตาโล
มตุตฺถกจฺฉินฺโน อภพฺโพ ปุณ
วิรุพฺพิยา,

เปรียบเหมือนต้นตาล มียอด
ท้วนแล้ว ไม่อาจจะงอกอีก,

เอวเมว ภิกขุ ปาปิจฺฉโน
 อิจฺฉาปกโต อสนฺตํ อฏฺฐํ
 อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อุลฺลปีตฺวา
 อสฺสสมโน โหติ อสฺสกุยฺปฺตฺติโย.

คณฺเฑ ขาวชฺวี อกรณียนฺติ.

อนกปรียาเยน โข ปน
 เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
 อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเฐน, สีสํ
 สมฺมทกฺขาตํ สมาริ สมฺม-
 ทกฺขาโต ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา,

ภิกษุก็เหมือนกัน มีความ
 อยากอันลามก อันความอยาก
 อันลามกครอบงำแล้ว พุทอวค
 อุตฺตริมนุสฺสธรรม อันไม่มีอยู่
 อันไม่เป็นจริง ไม่เป็นสมณะ ไม่
 เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร.

การนั้น เธอไม่พึงทำตลอด
 ชีวิต.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ผู้เห็น
 เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบเอง
 พระองค์นั้น ตรัสศีลไว้โดยชอบ
 แล้ว ตรัสสมาธิไว้โดยชอบแล้ว
 ตรัสปัญญาไว้โดยชอบแล้ว โดย
 หลายขบวน.

ยาวทเว ตสฺส มทนิม-
มทนสฺส ปีปาสวินยสฺส อาลย-
สมุคฺฆาตสฺส วจฺฉูปฺเจตสฺส
คณฺหกฺขยสฺส วิจารณ์สฺส
นิโรธสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิ-
กิริยาช.

ตตฺถ สीलปริภาวิทอ สมาริ
มหปฺผลโ โหติ มหานิสฺสโ.

สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา
มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสา.

ปญฺญาปริภาวิทํ จิตฺตํ
สมฺมทเว อาสเวหิ วิมฺขจฺติ,

เสยฺยถิํ, กามาสวา
ภวาสวา อวิชฺชาสวา.

เพียงเพื่อให้แจ้ง ซึ่งพระ
นิพพานนั้น อันเป็นทางย้ายความ
เมาเสีย เป็นทางนำความอยากเสีย
เป็นทางถอนอาลัยขึ้นเสีย เป็น
ทางเข้าไปตัดวนเสีย เป็นทางสิ้น
แห่งตัณหา เป็นทางฟอกจิต เป็น
ทางดับทุกข์.

ในศีลสมาธิปัญญานั้น สมาธิ
อันศีลอบรมแล้ว มีผลใหญ่ มี
อานิสงส์ใหญ่.

ปัญญาอันสมาธิอบรมแล้ว มี
ผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่.

จิตอันปัญญาอบรมแล้ว ย่อม
พ้นจากอาสวะโดยชอบ,

คือจากอาสวะ คือความอยาก
ได้ จากอาสวะคือความอยากเป็น
จากอาสวะคือความไม่รู้.

ตสุมาคีห เต อิมสุมิ
 ตถาคตปฺปเวทิตเต ฐมฺมวินยเ,
 สกุกจฺจํ อธิสึลลสิกฺขา สิกฺขิ-
 ตพฺพา, อธิจิตฺตสิกฺขา สิกฺขิ-
 ตพฺพา, อธิปญฺญาสิกฺขา สิกฺขิ-
 ตพฺพา.

ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปา-
 เทตพฺพํ.

บทว่า “เต” ในคำว่า “ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโห
 กรณียํ” ในคำว่า “ตนฺเต ยาวชิวํ อกรณียํ” และในคำว่า
 “ตสุมาคีห เต” ในเวลาบอกพร้อมกันตั้งแต่ ๒ รูปขึ้นไป ฟัง
 เปลี่ยนใช้บทว่า “โว” แทนดังนี้ “ตตฺถ วอ ยาวชิวํ อุตฺตสาโห
 กรณียํ” “ตํ วอ ยาวชิวํ อกรณียํ” “ตสุมาคีห วอ.”

เมื่อจบอนุศาสน์ ภิกษุใหม่พึงรับว่า “อาม ภนฺเต” “ขอรับ
 เจ้าข้า” แล้วกราบ ๓ หน.

เสร็จพิธีอุปสมบทเท่านั้น.

เพราะเหตุ^๕นั้นแล เธอพึง
 ศึกษาสิกขา คือศีล^๕ยิ่งอย่างเคารพ,
 ฟังศึกษาสิกขา คือจิต^๕ยิ่งอย่าง
 เคารพ, ฟังศึกษาสิกขา คือปัญญา
 ยิ่งอย่างเคารพ ในพระธรรมวินัย
 อันพระตถาคตตรัสประกาศจะ^๕นี้.

พึงให้ถึงพร้อมด้วยความไม่
 ประมาทใน^๕นั้นเทอญ.

ภิกษุใหม่พึงเข้าไปนั่งท้ายสงฆ์ เมื่อเขายกไทยธรรมเข้ามาส่งให้ พึงรับถวายพระอุปัชฌายะพระอาจารย์และพระภิกษุนอกนั้นทั่วกันแล้ว เมื่อพระอุปัชฌายะส่งออกไปรับไทยธรรมทางทายก พึงออกไปนั่ง ณ ที่เขาปูไว้ สำหรับผู้ชายถวายรับด้วยมือ ผู้หญิงถวายรับด้วยผ้ากราบ ทอดห่างตนราว ๑ ศอก เสร็จแล้ว เข้านั่ง ณ ที่เดิม เมื่อพระสงฆ์สวดอนุโมทนาและให้พร พึงกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลในการอุปสมบทแก่บิดามารดาและญาติหรือผู้มีอุปการะอื่น ผู้ล่วงลับไปแล้ว ตามประเพณีเมือง กรวดอยู่เพียงยถาจบ แต่นั้นพึงประณมมือรับพรกว่าจะสวดจบ.

คำอนุโมทนา ยถา สพุพี สวดต่อเมื่อเขาถวายไทยธรรม ต่อ นั้นคำให้พร โส อตุถลทุโธ สำหรับผู้บวชรูปเดียว, เต อตุถลทุธา สำหรับตั้งแต่ ๒ รูป รวมสามเณรเข้าด้วย ภวัตุ สพุพ, แม้ในการอุปสมบทที่ไม่ได้ถวายไทยธรรมก็ควรสวด.

คาถากรวดน้ำ

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔

ปุลฺลสฺสทธานิ กตฺสส
ยานนฺตฺตานิ กตฺตานิ เม,
เตสญฺจ ภากิโน โหนตุ
สตฺตฺตานนฺตฺตาปฺปมาณกา

เย ปิยา คุณวฺนฺตฺตา จ
มยฺหํ มาตาปิตฺตาทโย

ทิจฺฐา เม จาปฺยทิจฺฐา วา
อญฺเณ มชฺฌตฺตเวรีโน
สตฺตฺตา ติจฺฐนฺตฺติ โลกสฺมึ
เตภุมฺมา จตุโยนิกา
ปญฺเจกจตุโวการา
สฺสรนฺตฺตา ภวาทเว
ธวตฺติ เย ปตฺตฺติทานมฺเม

ขอสัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุด ไม่มี
ประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่ง
บุญที่ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้, และ
แห่งบุญทั้งหลายอื่น ที่ข้าพเจ้าได้
ทำแล้ว.

คือชนเหล่าใดเป็นที่รัก ผู้มีคุณ
มีมารดาและบิดาของข้าพเจ้าเป็น
ต้น.

ที่ข้าพเจ้าได้เห็นหรือแม้ไม่ได้เห็น.
แลสัตว์ทั้งหลายอื่นที่เป็นกลางแล
มีเวรกันตั้งอยู่ในโลก.

เกิดในภุมิ ๓ เกิดในกำเนิด ๔.
มีชั้น ๕ แลชั้น ๑ แลชั้น ๔.
ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยแลภพใหญ่.
สัตว์เหล่าใด ทราบการให้ส่วน
บุญของข้าพเจ้าแล้ว.

๑. ตั้งแต่หน้า ๔๒-๔๕ เพิ่มขึ้นใหม่.

อนุโมทนตุ เต สยั

ขอสัตว์เหล่านั้นจงอนุโมทนาเอง
เถิด.

เย จิมิ นปฺปชานนฺติ

ก็สัตว์เหล่าใด ย่อมไม่ทราบการ
ให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้.

เทวา เตสํ นิเวทยุ

ขอเทพทั้งหลายพึงแจ้งแก่สัตว์
เหล่านั้น.

มยา ทินฺนํ ปุณฺณํ

เพราะเหตุ คืออนุโมทนาบุญ
ทั้งหลายที่ข้าพเจ้าให้แล้ว.

อนุโมทนเหตุนา

สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ

ขอสัตว์ทั้งปวงจงอย่ามีเวร อยู่
เป็นสุขเสมอเถิด.

อเวรา สุขขีวินิ

เขมปฺปทณฺจ ปปฺโปนฺตุ

แลจงถึงทางอันเกษมเถิด.

เตสสา สิขมตํ สุภา.

ขอความหวังอันดีของสัตว์เหล่านั้น
จงสำเร็จเทอญ.

คาถากรวดน้ำอีกบทหนึ่ง
ของพระเจ้าติโลกวชิยบรมจักรพรรดิ
ผู้เป็นบรมโพธิสัตว์

“ ยงฺกิลฺลิจิ กุสลํ กมฺมํ
 กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
 กาเยน วาจา มนสา
 ติทเส สุกตํ กตํ,

เย สตฺตา สลฺลโน อตฺถิ
 เย จ สตฺตา อสลฺลโน,
 กตํ ปุณฺณผลํ มยฺหํ
 สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต
 เย ตํ กตํ สุวิทฺตํ
 ทินฺนํ ปุณฺณผลํ มยา,

เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ
 ทเวา กนฺตุวา นิเวทฺยํ

กิริยา คือ กุศลกรรมอันใดอัน
 หนึ่ง อันข้าพเจ้าพึงทำด้วยกาย
 วาจาใจ, กิริยา คือ กุศลกรรมนั้น
 ซึ่งเป็นเหตุอำนวยให้ถึงสุคติ ใน
 กาวตึงส์เทวโลก อันข้าพเจ้าทำ
 แล้ว.

ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญา และหา
 สัญญามีได้ทั้งหมด

จงเป็นผู้มีส่วนเสวยผลแห่งบุญที่
 ข้าพเจ้าทำแล้ว.

ขอเหล่าสัตว์ที่ทราบดีแล้วว่า ข้า-
 พเจ้าทำบุญ จงเสวยผลแห่งบุญ
 ซึ่งข้าพเจ้าให้แล้ว.

บรรดาสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใด
 ที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้ากระทำ
 แล้วนั้น ขอเทพเจ้าทั้งหลายช่วย
 ไปแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น (ว่าบุคคล
 ชื่อนั้นทำบุญอย่างนี้ได้ให้ส่วนบุญ
 แก่ท่านทั้งหลาย).

สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตุตา
 ชีวนตาหารเหตุกา,
 มนุญฺถํ โภชนํ สพฺเพ
 ลกฺขณํ มม เจตฺสา.”

เพราะความคิด (คือบุญฤทธิ์) ของ
 ข้าพเจ้า ขอเหล่าสัตว์ในโลกนี้ ที่
 อาศัยอาหารเป็นอยู่ทั้งหมดจงได้
 อาหารที่ยังใจให้เบิกบานเทอญ.

วิธีขอนิสัยจากอาจารย์

ภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ถ้าไม่ได้อยู่ในวัดเดียวกันกับพระอุปัชฌายะ
 ก็จำต้องถือนิสัยในอาจารย์ หรือเจ้าอาวาสวัดที่ตนอาศัยอยู่นั้น. ให้ทำ
 ผ้าห่มเฉียงบ่า เข้าไปหาท่านแล้ว กราบ ๓ หน นั่งกระโหียงประณม
 มือ กล่าววาทังนี้:—

“อาจารย์ เม ภนฺเต โหหิ, อายสฺมโต นิสฺสาย วุจฺจามิ.”
 ๓ หน. แปลว่า “ขอท่านจงเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ๆ จักอยู่อาศัย
 ท่าน.” เมื่อท่านกล่าวว่า “โอปายิกัง” “ชอบด้วยอุบาย” เป็นต้น
 บทใดบทหนึ่ง ๓ ครั้ง. เว้นระยะไว้ให้ภิกษุใหม่ตอบรับว่า “สาธุ
 ภนฺเต” ๓ หน. แปลว่า “ดีละ เจ้าข้า” ทุกบทไป. แต่นั้นภิกษุใหม่
 ฟังกล่าวรับเป็นธุระให้ท่านสืบไป ว่าดังนี้:—

“อชฺชตคฺคฺคทานิ เถโร มยฺหํ ภาโร, อหฺมปี เถรสฺส ภาโร.”
 ๓ หน. แปลว่า “ตั้งแต่วันนี้ไป พระเถระย่อมเป็นภาระของข้าพเจ้า
 ข้าพเจ้าย่อมเป็นภาระของพระเถระ” เสร็จแล้วกราบ ๓ หน. ก็เป็น
 อันได้ถือนิสัยในอาจารย์ ฟังอยู่อาศัยท่านแทนอุปัชฌายะต่อไป ถ้า
 ภิกษุรูปใดอยู่โดยไม่ถือนิสัย ท่านปรับอาบัติทุกกฏ แก่ภิกษุรูปนั้น.

ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....

มีศรัทธาเลื่อมใส ขอสมัครบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จึง
ขอมอบตัวเป็นสัทธิวิหาริกใน.....พระอุปัชฌาย์ และ
ขอสังกัดอยู่ในวัดซึ่งมี.....เป็นเจ้าอาวาส โดยขอ
ถวายคำปฏิญาณ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้ามีคุณลักษณะควรแก่
การบรรพชาอุปสมบท และไม่มีลักษณะของคนต้องห้ามบรรพชา
อุปสมบท ดังแจ้งตามรายการคุณสมบัติของข้าพเจ้าแนบท้ายใบสมัครนี้
ซึ่งเป็นความจริงทุกประการ.

ข้อ ๒ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า เมื่อได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว
จะเคารพนับถือเชื่อฟังตั้งอยู่ในโอวาทของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ และ
จะประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ระเบียบแบบแผนของ
วัดและคณะสงฆ์ตลอดไป ถ้าข้าพเจ้าละเมิดข้อปฏิญาณดังกล่าวข้างต้น
ข้าพเจ้ายอมรับโทษตามควรแก่ความผิดทุกประการ.

ขอได้โปรดอนุเคราะห์ ให้ข้าพเจ้าได้บรรพชาอุปสมบทใน
พระพุทธศาสนาด้วยเถิด.

(ลงชื่อ) ผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

(๑) ถ้าบรรพชาเป็นสามเณร ให้ขีดฆ่าคำว่า “อุปสมบท” ออกทุกแห่ง.

รายการคุณสมบัติ

แนบท้ายใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทของ.....

๑. มีเชื้อชาติ..... สัญชาติ..... นับถือศาสนา.....
๒. เกิดที่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... เมื่อวันที่..... เดือน..... พ. ศ.
ตรงกับวัน ๗ ค่ำ ปี.....
๓. นามบิดา นามมารดา
๔. มีสถานฐาน..... สีเนื้อ..... ตำหนิ.....
๕. วิทยฐานะ.....
๖. มีอาชีพ.....
๗. ปัจจุบันมีอายุ..... โดยปี มีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่.....
หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด.....
๘. เป็นสุขภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความ
ประพฤติเสียหาย เช่นติดสุราหรือยาเสพติดให้โทษเป็นต้น และ
ไม่เป็นคนจรจัด ใช่หรือไม่?.....
๙. มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้ ใช่หรือไม่?.....
๑๐. ไม่เป็นผู้มีทฎฐวิบัติ ใช่หรือไม่?.....
๑๑. ไม่เป็นคนล้มละลาย หรือไม่มีหนี้สินผูกพัน ใช่หรือไม่?.....

๑๒. เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถหรือทุพพลภาพ หรือพิการ ไข้หรือไม่?.....
๑๓. มีสมณบริวารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย ไข้หรือไม่?.....
๑๔. เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเอง และถูกต้องไม่วิบัติ ไข้หรือไม่?.....

(ลักษณะคนต้องห้ามบรรพชาอุปสมบท)

๑๕. เป็นคนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน ไข้หรือไม่?.....
๑๖. เป็นคนหลบหนีราชการ ไข้หรือไม่?.....
๑๗. เป็นคนต้องหาในคดีอาญา ไข้หรือไม่?.....
๑๘. เป็นคนเคยถูกตัดสินจำคุกฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ ไข้หรือไม่?.....
๑๙. เป็นคนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระศาสนา ไข้หรือไม่?.....
๒๐. เป็นคนมีโรคติดต่ออันน่ารังเกียจ เช่นวัณโรคในระยะอันตราย ไข้หรือไม่?.....
๒๑. เป็นคนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้ ไข้หรือไม่?.....

(ลงชื่อ)ผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

ใบรับรองผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า..... นามสกุล.....

อายุ.....ปี อาชีพ..... ตำแหน่งหน้าที่.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... เกี่ยวข้อง

กับผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท โดยเป็น.....

ขอถวายคำรับรองไว้แก่.....พระอุปัชฌายะ
และ.....เจ้าอาวาสวัด..... ตั้งต่อไป

ข้อ ๑ ข้าพเจ้ารับรองว่า ตามรายการในใบสมัครขอบรรพชา
อุปสมบทของ.....ข้างต้นนั้น เป็นความ
จริงทุกประการ.

ข้อ ๒ ถ้าปรากฏภายหลังว่า ตามรายการในใบสมัครขอ
บรรพชาอุปสมบทของ.....มิได้เป็นความ
จริงตามที่ข้าพเจ้ารับรองไว้ หรือเมื่อ.....

(๑) ถ้าบรรพชาเป็นสามเณรให้ขีดฆ่าคำว่า “อุปสมบท” ออกทุกแห่ง.

(๒) ถ้าพระอุปัชฌาย์กับเจ้าอาวาสเป็นรูปเดียวกัน ไม่ต้องกรอกรายการในช่องนี้ และ
ทำเสนอเพียงชุดเดียว.

๕๐ ใบรับรองผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

ได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว มิได้ปฏิบัติตามคำปณิญาด้วยประการใด ๆ
ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทุกประการ

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความข้างต้นนี้ตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้
เป็นสำคัญต่อหน้าพยานข้างท้ายนี้.

(ลงชื่อ).....ผู้รับรอง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

ทำพินทุกัปปะ

เป็นธรรมเนียมของภิกษุจะนุ่งห่มผ้าใหม่ ต้องทำจุดหรือแววกลมที่เอกเทศแห่งผ้า โดยมากที่ปากกบขนาดไม่เล็กกว่าหลังตัวเรือด ไม่ใหญ่กว่าแววตานกยูง ทั่วของ ๓ อย่าง คือ เขี้ยวคราม ตมของดำคล้ำ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อหมายให้จำได้หรือเพื่อให้เสียสรีเรียกว่าทำพินทุกัปปะ ไม่ทำพินทุกัปปะก่อนนุ่งห่ม มีสิกขาบทปรับอาบัติปาจิตตีย์ เป็นธูระของพระอุปัชฌายะพระอาจารย์หรือภิกษุอื่น จะรับสอนภิกษุใหม่ให้รู้จักวิธีทำพินทุกัปปะไว้. เมื่อทำพินทุกัปปะของ ๓ อย่างนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่าดินสอดำ วาดเป็นจุดหรือแววกลมที่เอกเทศแห่งผ้าเป็นต้นว่าที่ปากกบ พินเปล่งวาจาหรือผูกใจในขณะที่ทำอยู่ว่า “อิมิ พินทุกัปปิ กโรมิ” แปลว่า “เราทำหมายจุด.” ผ่าผืนหนึ่ง ทำคราวเดียวใช้นุ่งห่มแล้วชักย้อม แม้พินทุเลื่อนหายไป ไม่ต้องทำอีก.

อธิษฐาน

บริขารบางอย่างที่ทรงอนุญาตให้มีสำหรับตัวภิกษุ และห้ามไม่ให้เกินจำนวนหรือเกินวันที่กำหนดไว้ บริขารเช่นนี้ ภิกษุจะเอา

ไว้สำหรับตัว ต้องอธิษฐาน แปลว่าตั้งเอาไว้ ไม่ทำเช่นนั้น
 มีสิกขาบทปรับอาบัติปาจิตตีย์ที่ให้สละของนั้นเสีย บริหารที่ระบุชื่อ
 ให้อธิษฐานนั้น คือผ้าทาบเรียกสังฆาฏิ ผ้าห่มเรียกอุตุตราสงค์
 ผ้าถุงเรียกอันตราวาสก รวมเข้าเป็นไตรจีวร อธิษฐานตามชื่ออย่าง
 ละผืน บาตรอธิษฐานได้ใบเดียว ผ้าปูนั่งเรียกนิสีทนะ อธิษฐาน
 ได้ผืนเดียว ผ้าปูนอนเรียกปัจฉัตถธนะ ผ้าเช็ดหน้าเช็ดปาก เรียก
 มุขปุณฺณนะ ผ้าใช้บริหาร เช่นผ้ากรองน้ำ ถุงบาตร ย่อม
 ผ้าห่อของ เรียกบริหารโจละ ไม่มีจำกัดจำนวนตามแต่จะพอ เหล่านี้
 เป็นของทรงอนุญาตให้อธิษฐานเอาไว้ใช้ได้เนื่องนิത്യ ผ้าปิดผีหรือ
 ปิดแผล ทรงอนุญาตให้อธิษฐานเอาไว้ใช้ในคราวอาพาธเป็นอย่างนั้น
 ผืนหนึ่ง ผ้าอาบน้ำฝน ทรงอนุญาตให้อธิษฐานเอาไว้ใช้ในฤดูฝน ๔
 เดือนผืนหนึ่ง พ้นจากเขตแล้วต้องเลิกเสียทั้ง ๒ อย่าง. บริหารที่
 มีจำกัดประมาณ (ไม่ซัดแต่อันตราวาสก) อธิษฐานได้ผืนเดียว ที่
 ไม่จำกัดประมาณอธิษฐานได้หลายผืน.

ถ้าอธิษฐานบริหารสิ่งเดียว แสดงสังฆาฏิเป็นตัวอย่าง ว่า
 “อิมํ สงฺฆาฏิ อธิญฺจามิ” แปลว่า “เราตั้งเอาไว้ซึ่งผ้าสังฆาฏิ
 ผืนนี้” หรือว่า “เราตั้งเอาไว้ซึ่งผ้าผืนนี้เป็นสังฆาฏิ.” อธิษฐาน
 บริหารชื่ออื่น ยกบทว่า “สงฺฆาฏิ” เสีย เปลี่ยนตามชื่อดังนี้:-

อุตุตราสงค์ (ผ้าห่ม) ว่า “อิมํ อุตุตราสงค์ํ อธิญฺจามิ”

อันตราวาสก (ผ้าถุง) ว่า “อิมํ อนฺตราวาสกํ อธิญฺจามิ”

บาตร ว่า	“อิมิ ปตุตฺ อธิญฺจามิ”
ผ้าสีทันนะ ว่า	“อิมิ นิสีทนํ อธิญฺจามิ”
ผ้าปีศพี ว่า	“อิมิ กณฺฑุปฏิจฺฉนาที อธิญฺจามิ”
ผ้าอาบน้ําฝน ว่า	“อิมิ วสฺตฺกสฺตํ อธิญฺจามิ”
ผ้าปุณฺโณน ว่า	“อิมิ ปจฺจตุตฺถรณํ อธิญฺจามิ”
ผ้าเช็ดหน้าเช็ดปาก ว่า	“อิมิ มุขปุณฺณนโจลํ อธิญฺจามิ”
ผ้าเป็นบริขาร ว่า	“อิมิ ปริกฺขารโจลํ อธิญฺจามิ”

คำอธิษฐานผ้าหลายผืนควบกัน เช่นผ้าปุณฺโณน ว่า “อิมานิ ปจฺจตุตฺถรณานิ อธิญฺจามิ” แปลว่า “เราตํงเอาไว้ซึ่งผ้าปุณฺโณนเหล่านี้” หรือว่า “เราตํงเอาไว้ซึ่งผ้าเหล่านี้เป็นผ้าปุณฺโณน.” อธิษฐานผ้าชื่ออื่น ยกบทว่า “ปจฺจตุตฺถรณานิ” เสีย เปลี่ยนไปตามชื่อผ้า นั้น ๆ เช่นผ้าเช็ดหน้าเช็ดปาก “อิมานิ มุขปุณฺณนโจลานิ อธิญฺจามิ.” ผ้าเป็นบริขารว่า “อิมานิ ปริกฺขารโจลานิ อธิญฺจามิ.”

อธิษฐานมี ๒ คือ อธิษฐานคํวยกาย ๑ อธิษฐานคํวยวาจา ๑. อธิษฐานคํวยกายนั้น เอามือจับหรือลูบบริขารที่อธิษฐานนั้นเข้า ทำความผูกใจตามคำอธิษฐานข้างต้น. อธิษฐานคํวยวาจานั้น คือ ลั่นคำอธิษฐานนั้น ไม่ถูกของคํวยกายก็ได้ แจกออกไปเป็น ๒ อธิษฐานในหัตถบาธ ๑ อธิษฐานนอกหัตถบาธ ๑. ของอยู่ภายนอก ๒ ศอกคืบ หรือศอก ๑ ในระหว่าง ฟิงใช้อธิษฐานในหัตถบาธ

ล้นวาจากตามแบบนั้น. ของอยู่ห่าง ฟังใช้อริษฐานนอกหัตถบาธ
 ล้นวาจากตามแบบนั้น เปลี่ยนแต่บทว่า “อิมิ” เป็น “เอตติ”
 เปลี่ยนบทว่า “อิมานิ” เป็น “เอตานิ” แปลว่า “นั้น.”
 แสดงผ้าบริหารเป็นตัวอย่าง ผืนเดียวว่า “เอตติ ปริกขารโจลั
 อธิญจามิ” หลายผืนว่า “เอตานิ ปริกขารโจลานิ อธิญจามิ.”

เมื่อจะอริษฐาน ถ้าบริหารที่กำหนดให้มีแต่สิ่งเดียว ของเดิม
 มีอยู่ เป็นแต่ต้องการจะเปลี่ยนใหม่ ต้องเลิกของเดิมเสียก่อน. ยก
 เลิกบริหารเดิมเสีย เรียกว่าปัจจุทธรณหรือถอนอริษฐาน มีแบบ
 วางไว้ แสดงสังฆาฏิเป็นตัวอย่างว่า “อิมิ สงฆาฏิ ปัจจุทธรามิ”
 แปลว่า “เรายกเลิกผ้าสังฆาฏิผืนนี้” ยกเลิกบริหารอื่น ฟังเปลี่ยน
 ตามชื่อ. ถ้าเป็นบริหารที่จะใช้นุ่งห่มยอมให้ได้สี่ และทำพินทุกับปะตาม
 แบบอันกล่าวแล้วก่อนจึงอริษฐาน.

วิกัป

ผ้านอกจากของอริษฐานมีประมาณเพียงยาว ๘ นิ้ว กว้าง ๔
 นิ้ว พอเป็นชั้นใช้ประกอบเป็นจีวรได้ เรียกว่าอติเรกจีวร ภิกษุมี
 เป็นสิทธิของตนได้เพียง ๑๐ วัน มีเกินกำหนดนั้นไป มีสิกขาบท
 ปรับอาบัติปาจิตตีย์ที่ให้สละของนั้นเสีย ภิกษุปรารถนาจะเอาไว้ใช้
 นอกจากการอริษฐาน ฟังทำให้เป็นของ ๒ เจ้าของในระหว่างตนกับ
 ภิกษุอื่น เรียกว่าวิกัป. วิกัปแก่สามเณร ท่านก็อนุญาติ แต่ทำ

กันมาในระหว่างภิกษุด้วยกัน.

วิกัปมี ๒ คือวิกัปต่อหน้าและวิกัปลับหลัง. วิกัปต่อหน้า นั้น คือ วิกัปต่อหน้าผู้รับในหัตถบาส, จีวรผืนเดียวว่า “อิมิ จีวรํ ตฺยํหิ วิกปฺเปมิ” แปลว่า “ข้าพเจ้าวิกัปจีวรผืนนี้แก่ท่าน.” จีวรหลายผืนว่า “อิมานิ จีวรานิ ตฺยํหิ วิกปฺเปมิ” บาตรใบเดียวว่า “อิมิ ปตฺตํ ตฺยํหิ วิกปฺเปมิ” บาตรหลายใบว่า “อิมเ ปตฺเต ตฺยํหิ วิกปฺเปมิ.” นอกหัตถบาสว่า “เอตํ” แทน “อิมิ.” ว่า “เอตานิ” แทน “อิมานิ” ว่า “เอเต” แทน “อิมเ.” ถ้าวิกัปแก่ภิกษุผู้แก่กว่า ใช้บทว่า “อายสุมโต” แทน “ตฺยํหิ” ก็ควร. วิกัปลับหลังนั้น คือ วิกัปให้สธรรมิกรูปใดรูปหนึ่งผู้ไม่ได้อยู่เฉพาะหน้า ล้นวาจาต่อหน้าสธรรมิกรูปอื่นว่า “อิมิ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส วิกปฺเปมิ.” แปลว่า “ข้าพเจ้าวิกัปจีวรผืนนี้แก่ผู้มีชื่อนี้.” ถ้าวิกัปแก่ภิกษุต่างว่าชื่ออตุตตระ ฟังออกชื่อว่า “อตุตฺตรสฺส ภิกฺขุโน” หรือ “อายสุมโต อตุตฺตรสฺส” แทน “อิตฺถนฺนามสฺส” โดยสมควรแก่ผู้รับแก่กว่าหรืออ่อนกว่า วิกัปจีวรหลายผืน วิกัปบาตรใบเดียวหลายใบ ในหัตถบาส นอกหัตถบาสของตน ฟังเทียบตามแบบวิกัปต่อหน้า.

จีวรที่วิกัปไว้ จะบริโภค ต้องขอให้ผู้รับก่อน ก่อนไม่ทำอย่างนั้นและบริโภค มีสติขาบทปรับอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ทั้ง ๒ รูปนั้นคุ้นเคยกัน อาจถือวิสาสะกันได้ จึงเป็นธรรมเนียมว่า ฟัง

วิกัปแก่ผู้คุ้นเคย แม้อย่างนั้น ก็ยังใช้ถอนกันอยู่. คำถอนใน
 หัตถบาส จีวรผืนเดียว ผู้ถอนแก่กว่า ว่า “อิมิ จีวรํ มยุหํ สนฺตกํ
 ปริภุชฺช วา วิสขุเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหิ.” ผู้ถอน
 อ่อนกว่า ว่า “อิมิ จีวรํ มยุหํ สนฺตกํ ปริภุชฺชถ วา วิสขุเชถ
 วา ยถาปจฺจยํ วา กโรถ.” ความเดียวกัน เป็นแต่ใช้แสดงเคารพ
 แปลว่า “จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ท่านจงใช้สอยก็ตาม จงสละก็ตาม
 จงทำตามปัจจัยก็ตาม.” คำที่จะพึงใช้ เปลี่ยนแปลงไปตามชื่อของ
 กิติ ตามจำนวนของกิติ ตามฐานะที่ของตั้งอยู่กิติ พึงเทียบเคียงกับ
 คำวิกัป. คำถอนจีวรหลายผืน ผู้ถอนแก่กว่า ว่า “อิมานิ จีวรานิ
 มยุหํ สนฺตกานิ ปริภุชฺช วา วิสขุเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา
 กโรหิ.” ผู้ถอนอ่อนกว่า ว่า “อิมานิ จีวรานิ มยุหํ สนฺตกานิ
 ปริภุชฺชถ วา วิสขุเชถ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรถ.” ถ่าถอน
 นอกหัตถบาส พึงเปลี่ยน “เอตํ” แทน “อิมิ” “เอตานิ”
 แทน “อิมานิ” นอกนั้นคงว่าอย่างเดียวกันกับถอนในหัตถบาส
 จีวรที่ถอนแล้ว พึงถือเป็นของ ๒ เจ้าของบริโภค. แต่เมื่อจะใช้
 เป็นผ้าอธิษฐาน พึงบอกขอหรือถือวิสาสะเอาเป็นสิทธิของตนก่อน
 แล้วจึงทำ. บาตรที่วิกัปไว้แล้ว ไม่มีกำหนดให้ถอนก่อนจึงบริโภค
 พึงใช้เป็นของวิกัปเกิด แต่เมื่อจะอธิษฐาน พึงให้ถอนแล้วถือเอา
 เป็นสิทธิของตนก่อน.

วิธีแสดงอาบัติ

ภิกษุทุกรูป ต้องอยู่ใต้พระพุทธรูปบัญญัติ และต้องประพฤติตาม
 ธรรมเนียมของภิกษุ. การล่วงละเมิดมีโทษอยู่เหนือตน เรียกว่า
 อาบัติ อาบัตินั้นโดยต้นเค้าเป็น ๒, อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ เรียกว่า
 อเทกิจนาบัติ ๑ อาบัติที่ยังแก้ไขได้ เรียกสเทกิจนาบัติ ๑. อย่าง
 แรกเรียกโดยชื่อว่าปาราชิก ต้องเข้าแล้ว เป็นชาตจากภิกษุภาพ
 ไม่มีสังวาสกับสงฆ์อีก ต้องออกจากหมู่ อุปสมบทอีกไม่ขึ้น. อย่าง
 หลังแจกออกไปเป็น ๒ ที่หนักเรียก ครุกาบัติ เป็นอย่างเดียวกัน
 โดยชื่อว่า สังฆาทิเสส มีวิธีปลดเปลื้องสำเร็จด้วยสงฆ์. ที่เบาเรียก
 ลหุกาบัติ ต่างโดยชื่อว่า ฤๅลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฎ
 หุภุภาษิต เบากว่ากันลงมาโดยลำดับ มีวิธีปลดเปลื้องด้วยการแสดง
 คือเปิดเผยแก่ภิกษุอื่นแม้เพียงรูปเดียวก็ได้.

ภิกษุผู้จะแสดงลหุกาบัติ ฟังเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่งแล้ว ห่ม
 ผ้าเฉวียงบ่า (ครองทอง) นั่งคุกเข่าประณมมือ อาบัตินั้น
 กล่าวว่ “อหิ ภนฺเต...อาปตฺตึ อาปนฺโน ตํ ปฏฺิเทสมิ”
 แปลว่า “ข้าพเจ้าต้องอาบัติ แล้วเจ้าข้า ข้าพเจ้าแสดงอาบัตินั้น.”
 ในที่ลงจุดไว้นั้นสำหรับออกชื่ออาบัติ.... ดังต่อไปนี้:-

ฤๅลัจจัย	สำหรับอาบัติ	ฤๅลัจจัย
นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตีย์	, ,	ปาจิตตีย์ที่ให้สละของ
ปาจิตฺตีย์	, ,	ปาจิตตีย์ล้วน

ตั้งต่อไปนี้ :-

อุตุลจฺจยาโย	สำหรับอาบัติ	อุตุลจฺจย
นิสฺสกฺกียาโย	ปาจิตฺตียาโย ,, ,,	ปาจิตฺตีย์ที่ให้สละของ
ปาจิตฺตียาโย	,, ,,	ปาจิตฺตีย์ล้วน
ทุกฺกฏาโย	,, ,,	ทุกฺกฏ
ทพฺภาสิตาโย	,, ,,	ทพฺภาสิต

ตัวอย่าง “อหิ ภนฺเต สมฺพหุลา นิสฺสกฺกียาโย ปาจิตฺตียาโย
 อปตฺตียาโย อปนฺโน ตา ปฏฺิเทสมิ.” อาบัติเฉพาะ ๑ ตัว
 ใช้ “เอกิ” แปลว่า “๑” ๒ ตัว ใช้ “เทว” แปลว่า “๒”
 แทน “สมฺพหุลา” ตั้งแต่ ๓ ตัว ขึ้นไปจึงใช้ “สมฺพหุลา.”

อาบัติชื่อเดียวกัน แต่ต่างเรื่อง เช่นต้องทุกฺกฏ เพราะไม่
 สำรวมจักษุก็มี เพราะไม่ใช่กันรมเข้าบ้านก็มี เพราะนั่งเบาะ
 ภายในยัดหนุนก็มี เช่นนี้เรียกว่าวัตถุต่างกัน ประมวลแสดงด้วยกันได้
 ใช้บทว่า “นानาวตฺตฺกาโย” แปลว่า “มีวัตถุต่างกัน” ว่าดังนี้
 “อหิ ภนฺเต สมฺพหุลา นานาวตฺตฺกาโย...อปตฺตียาโย อปนฺโน
 ตา ปฏฺิเทสมิ.” ฟังออกชื่ออาบัติในที่จุดไว้ ใช้ชื่อในแบบอาบัติ
 มาก วัตถุเดียวกัน. ถ้าล่วง ๒ เรื่องจำนวนอาบัติก็ ๒ ตัว ใช้ เทว
 นานาวตฺตฺกาโย” จำนวนอาบัติมากกว่า ๒ ใช้ “สมฺพหุลา
 นานาวตฺตฺกาโย” เหมือนกัน.

รวมความว่า วิธีแสดงอาบัติ ๓ อย่าง คือ แสดงอาบัติตัว

เดี่ยว วัตถุอย่างเดี่ยว ๑ แสดงอาบัติหลายตัว วัตถุเดียวกันอย่าง ๑ แสดงอาบัติหลายตัว ต่างวัตถุกันอย่าง ๑.

วิธีแสดงอาบัติตัวเดี่ยว วัตถุเดี่ยว ดังนี้ :-

อาบัติอุลลัจจัยว่า “อหิ ภนฺเต เอกํ อุลลัจฺจยํ อปตฺตี อปนฺโน ตํ ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ว่า “อหิ ภนฺเต เอกํ นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ อปตฺตี อปนฺโน ตํ ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติปาจิตตีย์ว่า “อหิ ภนฺเต เอกํ ปาจิตฺติยํ อปตฺตี อปนฺโน ตํ ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุกกฏว่า “อหิ ภนฺเต เอกํ ทุกฺกฏํ อปตฺตี อปนฺโน ตํ ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุพภาษิตว่า “อหิ ภนฺเต เอกํ ทุพฺภาสิตํ อปตฺตี อปนฺโน ตํ ปฏฺิเทเสมิ.”

วิธีแสดงอาบัติหลายตัว วัตถุเดียวกัน ดังนี้ :-

อาบัติอุลลัจจัยว่า “อหิ ภนฺเต สมฺพหฺลา อุลลัจฺจยาโย อปตฺติโย อปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ว่า “อหิ ภนฺเต สมฺพหฺลา นิสฺสคฺคิยาโย ปาจิตฺติยาโย อปตฺติโย อปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติปาจิตตีย์ว่า “อหิ ภนฺเต สมฺพหฺลา ปาจิตฺติยาโย

อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุกกฏว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา ทุกฺกฏาโย
อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุพภาษิตว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา ทุพฺภาสิตาโย
อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

วิธีแสดงอาบัติหลายตัว ต่างวัตถุกัน ดังนี้:—

อาบัติอุลลัจจัยว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา นานาวตฺตกาโย
อุลลัจฺจยาโย อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา
นานาวตฺตกาโย นิสฺสคฺคียาโย ปาจิตฺตียาโย อาปตฺตโย อาปนฺโน
ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติปาจิตตีย์ว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา นานาวตฺตกาโย
ปาจิตฺตียาโย อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุกกฏว่า “อหิ ฆนฺเต สมฺพหฺลา นานาวตฺตกาโย
ทุกฺกฏาโย อาปตฺตโย อาปนฺโน ตา ปฏฺิเทเสมิ.”

อาบัติทุพภาษิต ต้องเพราะพูดล่อกันอย่างเดียว แม้วัตถุที่ยก
ขึ้นกล่าวล่อต่อกัน ท่านว่ากำเนิดเป็นอย่างเดียวกัน ไม่มีต่างวัตถุ
ใช้แสดงอย่างแบบอาบัติมากกว่าวัตถุเดียวกัน.

อาบัติวัตถุเดียวกัน ภิกษุต้องเหมือนกัน เช่นมือติเรกจีวร
ล่วง ๑๐ วันด้วยกัน เรียกว่าสภาคาบัติ แปลว่า อาบัตินี้มีส่วนเสมอ

กัน ห้ามไม่ให้แสดง ห้ามไม่ให้รับ (ในสำนักภิกษุผู้ต้องอาบัติอย่างเดียวกัน) ให้แสดงในสำนักภิกษุอื่น มีปรับอาบัติทุกกฏแก่ผู้ละเมิด เพราะอย่างนั้น เมื่อจะแสดงอาบัติแก่ภิกษุใด พึงบอกวัตถุแห่งอาบัติที่ตนต้องแก่ภิกษุนั้นก่อน ต่อไม่ฟ้องกันจึงแสดง.

อาบัตินั้น ท่านได้แสดงโดยควรแก่ชื่อแห่งวัตถุ แก่จำนวนแสดงผิดชื่อใช้ไม่ได้ ผิดวัตถุและผิดจำนวน ข้างมากแสดงเป็นน้อย ใช้ไม่ได้ ข้างน้อยพลังเป็นมาก เช่นอาบัติตัวเดียวหรือ ๒ ตัว แสดงว่า “สมุพหุลา” วัตถุเดียวแสดงว่า “นานาวตฺถกาโย” ใช้ได้ อาบัติต่างชื่อ ห้ามไม่ให้ประมวลแสดงในคราวเดียวกัน.

ถึงวันอุโบสถ จะเข้าที่ชุมนุมสงฆ์ฟังพระปาฏิโมกข์ พึงแสดงอาบัติทำตนให้บริสุทธิ์ไว้ก่อน.

วิธีบัจจเวกขณจตุบัจจย

จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช เป็นของจำเป็นของภิกษุ แต่ละอย่าง ๆ เรียกว่าบัจจย แปลว่า ของสำหรับอาศัยเป็นไป รวมเรียกตามจำนวนว่าจตุบัจจย แปลว่า บัจจย ๔. เป็นธรรมเนียมของภิกษุ จะเสพกตุบัจจย มุ่งประโยชน์เป็นที่ตั้ง ไม่มุ่งความสุข ความอร่อยเป็นต้น ได้ของอันพึงใจ ให้รู้จักข่มจิตไม่ให้ติดข้อง ได้ของไม่พึงใจ ให้รู้จักปลอบจิตไม่ให้เหนงหน่าย อนึ่ง ความมีสติ คือเมื่อทำอะไรอาจนึกได้ก่อน ทำแล้วจำไว้ได้

เป็นธรรมชาติของภิกษุ สมควรที่ภิกษุจะหัดทำให้ไฟบูล เพราะอย่าง
นั้น ท่านจึงวางแผนไว้สำหรับพิจารณา เมื่อเสพบัจจยนั้น ๆ ทั้ง ๔
อย่าง ดังต่อไปนี้ :-

ปฏิบัติสงฆา โยนิโส จีวร
ปฏิบัติเสวามิ,

ยาวเทว สัตสส ปฏิฆาตาย,
อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย, ทสมกส-
วาทาตปฺลีสฺสปฺลสมฺสฺสทณฺํ ปฏิ-
ฆาตาย,

ยาวเทว หิริโกปฺปนปฏิจฺจน-
ทนตฺถิ.

ปฏิบัติสงฆา โยนิโส ปิณฺท-
ปาตํ ปฏิเสวามิ,

เนว ทวายน มทายน น
มณฺฑทนาย น วิภูสนาย,

เราพิจารณาโดยแยกกายแล้ว
เสพจีวร,

เพียงเพื่อบ่าบักหนาว, เพื่อ
บ่าบักร้อน, เพื่อบ่าบักสัมผัส
เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เสือก
กลานทั้งหลาย,

เพียงเพื่อปกปิดอวัยวะที่ขี้ความ
อาย.

เราพิจารณาโดยแยกกายแล้ว
เสพบิณฑบาต,

ไม่เพื่อเล่น ไม่เพื่อเมา ไม่
เพื่อสกลไส ไม่เพื่อเปล่งปลั่ง,

ขาวทเว อิมสฺส กายสฺส
จิตฺติยา ยาปนาย วิหีสฺสปฺรติยา
พรหมจฺริยานุคฺคหาย,

อิตฺติ ปฺราณญจ เวทนี
ปฺฏิหฺงขามิ นวญจ เวทนี น
อุปฺปาเทสฺสทมิ, ยาทฺรา จ เม
ภวิสฺสตี อนวชฺชตา จ ผาสฺสุ-
วิหารโ จาตี.

ปฺฏิสงฺขา โยนฺโส เสนาสนํ
ปฺฏิเสวามิ.

ขาวทเว สิตฺสฺส ปฺฏิมาตายน
อุณฺหสฺส ปฺฏิมาตายน ทิส-
มกสฺวาตาทปฺสิริสฺสทมฺผลฺสฺสานํ
ปฺฏิมาตายน,

ขาวทเว อุกฺกุปรฺสิสฺสย-
วิโนทนี ปฺฏิสฺลฺลานารามคฺคํ.

เพียงเพื่อตั้งอยู่^๕แห่งกายนี้ เพื่อ
ให้ชีวิตเป็นไป เพื่อระงับความ
ลำบากเพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์.

ด้วยคิดว่าเรา^๕ยอมระงับเวทนา
เก่าเสียได้ด้วย จักไม่ยังเวทนา
ใหม่ให้เกิดขึ้นได้ด้วย, ความเป็น
ไป ความหาโทษมิได้ ความอยู่
ผาสุกของเรา จักมีด้วยเพราะ
อย่างนี้.

เราพิจารณาโดยแยบคายแล้ว
เสพเสนาสนะ,

เพียงเพื่อบำบัดหนาว, เพื่อ
บำบัดร้อน, เพื่อบำบัดสัมผัส
เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เสือก
กลาน^๕ทั้งหลาย,

เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายแต่
ฤดูเสียและชอบในอันหลีกเลี่ยง.

ปฏิบัติสงฆา โยนิโส กิลาน-
 ปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ ปฏิ-
 เสวามิ,

ยาวเทว อุปฺปนฺนํ
 เวยฺยาพาธิกานํ เวทนํ ปฏิ-
 มาตาย, อพฺยาปชฺฌปรมตาย.

เราพิจารณาโดยแยบคายแล้ว
 เสพยาปรุงเป็นปัจจัยสำหรับคน
 ไข้,

เพียงเพื่อบำบัดเวทนา มี
 อาหารต่างๆ เป็นมูล อันเกิดขึ้น
 แล้ว, เพื่อเป็นผู้หาความลำบาก
 มิได้ เป็นอย่างยิ่ง.

นี้ เรียกตั้งขณิกปัจจัยเวกขณะ แปลว่า แบบสำหรับพิจารณา
 ในขณะนั้น ท่านวางไว้เพ่งประโยชน์ทั่วไป มุ่งประโยชน์อย่างใด
 หนึ่งเพียงอย่างนั้น ก็ได้ เช่นห่มจีวรเพื่อกันหนาว ฟังนี้ว่า “จีวร
 ปฏิเสวามิ ยาวเทว สัตตสฺส” “เรา เสพจีวรเพียงเพื่อบำบัด
 หนาว.” อันจะพิจารณาให้สำเร็จประโยชน์ ฟังนี้ถือเอาความเป็น
 สำคัญ ดีกว่านึกคำมคธแต่ไม่เข้าใจความ. ในที่นี้ลงคำมคธไว้เพื่อ
 จะรักษาอรรถรสให้คง ลำพังคำไทยอาจค่อยกลายไปก็ได้ บางที
 พระโบราณจารย์ตำริเห็นเช่นนั้นเหมือนกันกระมัง จึงวางแบบไว้ใน
 ภาษามคธ

ในขณะที่บริโภคน้ำไม่ได้ทำสติ ท่านสอนให้หวนนึกเมื่อภายหลัง
 ในวันนี้ ท่านวางแบบไว้ ดังต่อไปนี้:—

อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา
 ยํ จีวรํ ปริกฺขตํ,

ตํ ยาวเทว สีสฺสฺส ปฏฺิ-
 มาตาย, อฺณฺหฺสฺส ปฏฺิ-
 มาตาย ทิสฺมกสฺวาตาทปฺสิริ-
 สปฺสฺมผลฺสฺสานํ ปฏฺิมาตาย,

ยาวเทว หิริโกปฺปํ ปฏฺิ-
 ฉานฺทณฺตํ.

อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา
 โย ปิณฺฑปาโต ปริกฺขตโต,

โส เนว ทวายน มทายน
 น มณฺฑนายน น วิภูสฺนายน,

ยาวเทว อิมฺสฺส กายสฺส
 จิตฺติยา ยานาย วิหีสฺสปฺรติยา
 พุรฺหมจฺริยานุกฺคฺคฺหาย,

จีวรโต อันเราไม่ได้พิจารณา
 แล้ว บริโภคแล้ว ในวันนี้.

จีวรนั้น เราบริโภคแล้วเพียง
 เพื่อบำบัดหนาว, เพื่อบำบัดร้อน,
 เพื่อบำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม
 แดด สัตว์เสือกกลานทั้งหลาย,

เพียงเพื่อปกปิด อวัยวะที่ยัว
 ความอาย.

บิณฑบาตโต อันเราไม่ได้
 พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ใน
 วันนี้,

บิณฑบาตนั้น อันเราบริโภค
 แล้ว ไม่เพื่อเล่น ไม่เพื่อเมา ไม่
 เพื่อสทไส ไม่เพื่อเปล่งปลั่ง,

เพียงเพื่อตั้งอยู่แห่งกายนี้
 เพื่อให้ชีวิตเป็นไป เพื่อระงับ
 ความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์
 พรหมจรรย์,

อติ ปุราณณจ เวทนํ
 ปฎิหงขามิ นวณจ เวทนํ น
 อุปปาเทสฺสามิ ยาทฺรา จ เม
 ภาวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ฆาสฺ-
 วิหารโร จาติ.

อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา
 ยํ เสนาสนํ ปริภุตฺตํ,

ตํ ยาวเทว สีสฺสส ปฎิ-
 ฆาตาย, อุณฺหสฺส ปฎิ-
 ฆาตาย, ทัสมกํสวาตาตปฺสิริ
 สปสมฺผลฺสถานํ ปฎิฆาตาย,

ยาวเทว อุตฺตฺปฺริสฺสยวิโนทฺนํ
 ปฎิสฺสลาณารามตฺถํ.

อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา
 โย กิลาณปจฺจยภฺสชฺช-
 ปฺริกฺขารโร ปฺริภุตฺโต,

ท้วงคิดว่าเราย่อมนระงับเวทนา
 เก่าเสียได้ด้วย จักไม่ยังเวทนา
 ใหม่ให้เกิดขึ้นได้ด้วย, ความเป็น
 ไป ความหาโทษมิได้ ความอยู่
 ฆาสุกของเรา จักมีด้วยเพราะ
 อย่างนี้.

เสนาสนะใด อันเราไม่ได้
 พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ใน
 วันนั้น,

เสนาสนะนั้น อันเราบริโภค
 แล้ว เพียงเพื่อบำบัดหนาว, เพื่อบำบัดร้อน,
 เพื่อบำบัดสัมผัส
 เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เสือก
 กลานทั้งหลาย,

เพียงเพื่อบรรเทาอันตราย แต่
 ฤดูเสีย และชอบในอันหลับเริ้น.

ยาปรุงเป็นบัจจยสำหรับคนไข้
 ใด อันเรามีได้พิจารณาแล้ว
 บริโภคแล้ว ในวันนั้น,

โส ยาวทว อูปุณฺณานํ
เวยฺยาพาธิกานํ เวทนานํ ปฏิ-
ฆาตาย อพฺยาปชฺฌปรมตาย.

ยาปรุง.....นั่นเราบริโภคนแล้ว
เพื่อบำบัดเวทนา มีอาหารต่าง ๆ
เป็นมูล อันเกิดขึ้นแล้ว เพื่อ
เป็นผู้หาความลำบากมิได้ เป็น
อย่างยิ่ง.

นี้ เรียกกตัตถ์จเวกขณะ แปลว่าแบบสำหรับพิจารณาในเวลา
ล่วงแล้ว ท่านวางไว้สำหรับนึกเตือนสติ.

อารักขกัมมัฏฐาน

จิตตภาวนา คือการอบรมจิต เป็นกิจสำหรับภิกษุอย่างหนึ่ง
ท่านจึงวางแบบไว้สำหรับนึก เรียกกัมมัฏฐาน แปลว่าฐานของการ
มีประเภทต่าง ๆ เหมาะแก่การรักษาคใจ เหมือนมียาชนิดต่าง ๆ
เหมาะแก่การรักษาภัยให้หายโรค. ในที่นี้ จะแสดงเฉพาะอารักข-
กัมมัฏฐาน แจกออกเป็น ๔ คือ พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณพระ
พุทธเจ้า ๑ เมตตา แผ่ไมตรี ๑ อสุภ พิจารณากายเป็นของไม่งาม ๑
มรณัสสติ ระลึกถึงความตาย ๑.

พุทธานุสสติ มีบทสำหรับนึกโดยย่อว่า “อรหิ” หมายความว่า
ผู้บริสุทธิ์จากกิเลสและบาปกรรม ๑ “พุทฺโธ” หมายความว่า
ผู้รู้บ้าง ว่าผู้ตื่น คือไม่หลงงมงายที่เปรียบด้วยนอนหลับบ้าง ว่าผู้บาน
คือเต็มไม่บกพร่องบ้าง. มีบทสำหรับนึกโดยพิสดาร ว่า:—

อติป โส ภควา,

แม่เพราะอย่างนี้ พระผู้มี
พระภาคเจ้านั้น

อรหิ

เป็นพระอรหันต์

สมฺมาสมฺพุทฺโธ,

เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

วิชชาจรณสมฺปนฺโน

ทรงประกอบด้วยวิชา (๓-๘)

และจรณะ (๑๕)

สฺกโต

เสด็จไปดีแล้ว

โลกวิทู,

เป็นผู้รู้จักโลก

อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ

เป็นสารถีฝึกคนที่ควรฝึก ไม่
มีผู้น้อยกว่า

สตุถา เทวมนุสฺसानิ

เป็นครูสอนของเทวดา และ
มนุษย์ทั้งหลาย

พุทฺโธ

เป็นผู้รู้แล้ว (ตื่นแล้ว)

ภควา.

เป็นผู้มีโชค.

ดูเหมือนนบทเหล่านี้ ท่านตั้งไว้เป็นกระตุกให้คิดหาความเข้าใจ
เอาเอง ในเมื่อได้ฟังพุทธประวัติมาแล้ว.

เมตตา ได้แก่ ปรรณาคความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น มีบท
สำหรับนึกไม่เจาะตัวว่า “สพฺเพ สตุตา อเวรา อหฺยาปชฺฌา
อนินฺมา สฺขี อตุตานิ ปฺริหรนฺตุ” แปลว่า “สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
หาเวรมิได้ หาความลำบากมิได้ หาทุกข์มิได้ มีสุข รักษาตนเถิด,”

แผ่เมตตาไม่เจาะตัวอย่างนี้ สำหรับอบรมจิตให้รักใคร่คนทั้งหมู่
อย่างทีเรียกว่ารักชาติ แต่ในพระศาสนานิยมการแผ่โดยไม่จำกัด
ประมาณ.

เมื่อเห็นเขาได้ทุกข์ ฟังทำความสงสาร ปรารภนาช่วยปลด
เปลื้อง นักรุณา มีบทสำหรับนึกว่า “ทุกขา ปมฺจุจนฺตุ” แปลว่า
“พ้นจากทุกข์เถิด.” เมื่อเห็นเขาได้ดี ฟังทำใจให้พลอยยินดีตาม
นัมฺภิตา มีบทสำหรับนึกว่า “มา ลทฺธสมฺปตฺติโต วิกฺขณฺตุ”
แปลว่า “ขอย่าไปปราศจากสมบัติอันได้แล้ว.” เมื่อพลอยยินดี
ด้วยข้างหนึ่ง จะต้องยินดีเพราะความวิบัติของอีกข้างหนึ่ง ฟังทำใจ
ให้เป็นกลาง นื้อเบกขา มีบทสำหรับนึกว่า “กมฺมสฺสกา กมฺมทา-
ยาทา กมฺมโยนี กมฺมพฺนฺธฺ กมฺมปฺภิสฺสรณา, ยํ กมฺมํ กริสฺสนฺติ
กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาทา ภวิสฺสนฺติ” แปลว่า
“เขามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด
มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย, เขาทำกรรมใดไว้
ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น.”

อสุภานน มีตจบัญญัติจะเป็นบทสำหรับนึกโดยย่อว่า “เกสา,
โลมา, นขา, ทนฺตา, ตโจ. ตโจ, ทนฺตา, นขา, โลมา, เกสา.”
แปลว่า “ผมทั้งหลาย, ขนทั้งหลาย, เล็บทั้งหลาย, ฟันทั้งหลาย, หน้,
หน้, ฟันทั้งหลาย, เล็บทั้งหลาย, ขนทั้งหลาย, ผมทั้งหลาย.” ใน
เวลานึก ฟังน้อมใจให้เห็นเป็นของไม่งามโสโครกน่าเกลียด ทั้งโดย

สี่ สัจฐาน กลิ่น ที่เกิด ที่อยู่.

มรณัสสตินั้น มีบทสำหรับนึกว่า “มรณธมโมมฺหิ มรณํ อนตฺโต” แปลว่า “เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้.” ฟังนึกให้ถูกต้อง นึกแล้วอย่าทำใจผ่อ นึกแล้วพึงรีบทำกิจ ที่ควรทำให้เสร็จ ด้วยไม่ไว้ใจความตาย.

นมัสการพระ

อันภิกษุควรเป็นผู้เคารพในพระพุทธเจ้าผู้พระศาสดา ในพระธรรมวินัยคำสั่งสอนของท่าน และในพระสงฆ์ผู้รักษาธรรมวินัยสืบกันมา ๓ รัตนะนี้เป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา ความเจริญของเธอย่อมมีความเคารพใน ๓ รัตนะนี้เป็นมูล เพราะอย่างนั้น ท่านจึงตั้งธรรมเนียมนมัสการพระรัตนตรัยเข้าเป็นประจำไว้ เรียกกันมาว่า ทำวัตร เนื่องมาจากทำกิจอุปัฏฐาก มีคำสวดวางไว้เป็นแบบ.

ทำวัตรเช้า

เมื่อพระเถระยกเครื่องที่สักการะขึ้นบูชา ทุกรูปพึงเข้ายืนหรือนั่งคุกเข่า (ตามโอกาสที่สมควรอย่างไร ทำอย่างไรพึงทำเหมือนกัน) ครั้นบูชาเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าพร้อมกัน พระเถระพึงกล่าวคำอภิวัตน์ นำให้สังฆว่าตามดังนี้ :-

อรหันต์ สมุมาสมพุทฺธ
ภควา,

พุทฺธ ภาวนตํ อภิวาเทมิ.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็น
พระอรหันต์ ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว,

ข้าพระเจ้าอภิวาท ซึ่งพระ
ผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้ว,

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

สุวากุขาโต ภควตา ธรรมโม

ธรรมํ นมสฺสามิ.

พระธรรม อันพระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าตรัสดีแล้ว,

ข้าพระเจ้านมัสการ ซึ่งพระ
ธรรม.

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

สุปฏิปนโน ภควโต
สาวกสงฺโฆ,

สงฺฆํ นมามิ.

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มี
พระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว,

ข้าพระเจ้านอบน้อม ซึ่ง
พระสงฆ์.

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

(หัวหน้าว่าบูชา)

ยมมฺห โข มยํ ภควนฺตํ สรณํ กตา โย โน ภควา สตฺถา ยสฺส จ มยํ ภควโต ฐมฺมํ โรเจม อิมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ สฐมฺมํ สสงฺขมํ อภิปูชยาม.	เราเป็นผู้ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ใด เป็นสฺรณะ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด เป็นศาสดาของเรา และเราเฝ้าชอบใจธรรมของ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด เราตั้งใจบูชา ซึ่งพระผู้มี- พระภาคเจ้าพระองค์นั้น พร้อม ทั้งพระธรรม พร้อมทั้งพระสงฆ์ ด้วยสักการะเหล่านี้.
---	---

(หัวหน้าว่า)

หนฺต มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภากนฺนการํ กโรม เส.	เชิญเถิด เราจงทำการนอบน้อม แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าก่อน.
---	--

ค่านมัสการ

(ว่าพร้อมกัน)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส. (๓ หน)	ขอนอบน้อมแก่พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระ- องค์นั้น.
---	--

พุทธาภิกขุ

คำสรรเสริญพระพุทธเจ้า

(หัวหน้า)

หนุท	มย	พุทธาภิกขุ	เชิญเถิด	เราจงทำการสรร-
กโรม	เส.		เสริญพระพุทธเจ้า.	

(ว่าพร้อมกัน)

โย	โต	ตถาคโต	พระตถาคตเจ้า	พระองค์ใด
			๕	
			นน	
อรห			๕	
			เป็นพระอรหันต์	
สมุมาสมุพุทโธ,			๕	
			เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว	
วิชาจรณสมุปนโน			๕	
			ทรงประกอบด้วยวิชา (๓-๘)	
			๕	
			และจรณะ (๑๕)	
สุคโต			๕	
			เสด็จไปดีแล้ว	
โลกวิทู,			๕	
			เป็นผู้รู้จักโลก	
อนุตตโร		ปฐมมสารถิ	๕	
			เป็นสารถิฝึกคนที่ควรฝึก	ไม่
			๕	
			มีผู้น้อยกว่า	
สตถา		เทวมนุสสาน	๕	
			เป็นครูสอนของเทวดา	และ
			๕	
			มนุษย์ทั้งหลาย	
พุทโธ			๕	
			เป็นผู้แล้ว	

ภควา,
โย อิมิ โลกิ สเทวกิ
สมารกิ สพรหมกิ,

สสุสมณพราหมณิ ปชั
สเทวมนุสสุ สยิ อภิญญา

สจฺฉิกตฺวา ปเวเทสสิ,
โย

ธมฺมิ เทเสสิ

อาทิกุลฺยาณิ

มชฺเชกกุลฺยาณิ

ปริโยสานกุลฺยาณิ

สาตฺถิ สพฺยุญฺชนิ

เกวลปริปุณฺณิ ปริสุทฺธิ
พรหมจริยิ ปกาเสสิ,

ตมहि ภควนฺตํ อภิปุชยามิ

เป็นผู้มีโชค

พระตถาคตเจ้า พระองค์ใด
ทรงรู้อย่างเองทำให้แจ้งชัดแล้ว จึง
ทรงยังโลกนี้ กับทั้งเทวโลก
ทั้งมารโลก ทั้งพรหมโลก

และหมู่สัตว์ กับทั้งสมณ-
พราหมณ์ ทั้งสมมติเทพและมวล
มนุษย์ให้รู้ทั่วกัน

พระองค์ใด

ทรงแสดงซึ่งธรรม

ไพเราะในเบื้องต้น

ไพเราะในท่ามกลาง

ไพเราะในที่สุด

พร้อมทั้งเนื้อความ พร้อม
ทั้งพยัญชนะ

ทรงประกาศซึ่งพรหมจรรย์
บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง

ข้าพระเจ้าตั้งใจบูชาซึ่งพระผู้มี
พระภาคพระองค์นั้น

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

ตมห์	ภควนฺตํ	สิรสา	ข้าพระเจ้านอบน้อม	ซึ่งพระ
นมามิ.			ผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น	ด้วย
			เศียรเกล้า.	

(ฟังกราบลงหนหนึ่ง)

ธมฺมาภิกฺขุติ

(หัวหน้า)

หนท	มยํ	ธมฺมาภิกฺขุติ	เชิญเถิด	เราจงทำการสรร-
กโรม	เส.		เสริญพระธรรม.	

(ว่าพร้อมกัน)

โย โส สุวากุขาโต	พระธรรมใด	อันพระผู้ม
ภควตา ธมฺโม.	พระภาคเจ้า	ตรัสดีแล้วนั้น.
สนฺทิฏฺฐิโก	อันผู้ฟังเห็นตามได้แล้ว	
อกาลิโก,	ไม่จำกัดกาล	
เอหิปสฺสุโก,	เป็นธรรมชวนชม	
โอปนยิโก	เป็นธรรมนำเข้าไป	
ปจฺจตุตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ,	อันผู้รู้	พึงรู้ได้จำเพาะตน
ตมห์ ธมฺมํ อภิปุชยามิ	ข้าพระเจ้าตั้งใจบูชาซึ่งพระ-	
	ธรรมนั้น	

ตมห์ ฌมฺมํ สิริสา นมามิ.

ข้าพระเจ้านอบน้อม ซึ่ง
พระธรรมนั้น ด้วยเศียรเกล้า.

(ฟังกราบลงหนหนึ่ง)

สงฺฆมาภิถุติ

คำสรรเสริญพระสงฆ์

(ว่าพร้อมกัน)

หนท มยํ
ภโรม เส.

สงฺฆมาภิถุติ

เชิญเกิด เราจงทำการสรร-
เสริญพระสงฆ์.

(หัวหน้า)

โย โส สุปฺภิปนฺโน

พระสงฆ์สาวกใด ของพระ

ภควโต สาวกสงฺโฆ,

ผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว

อุชฺฐุปฺภิปนฺโน ภควโต

....ปฏิบัติซื่อตรง

สาวกสงฺโฆ,

ฌายปฺภิปนฺโน ภควโต

....ปฏิบัติเป็นธรรม

สาวกสงฺโฆ,

สามีจิปฺภิปนฺโน ภควโต

....ปฏิบัติชอบยิ่ง

สาวกสงฺโฆ,

ยทีทํ

คือ

จตุตถาโร ปุริสยุกาณิ

จัดเป็นสี่คู่

อญฺฐ ปุริสปุคฺคลา,

เป็นบุรุษบุคคลแปด

เอส ภควโต สวากสงฺโฆ,	นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มี
อาหุเนยฺโย	พระภาคเจ้า
ปาหุเนยฺโย	ควรนับถือ
ทกฺขิณฺเนยฺโย	ควรต้อนรับ
อณฺชติกรณฺเณยฺโย,	ควรทักษิณา
อนุตฺตรํ	ควรทำอัญชลี
ปุณฺณกฺขเจตฺตํ	เป็นเนืองนาบุญของโลก ไม่มี
โลกุตฺต,	นาอื่นยิ่งกว่า,
ตมฺหํ สงฺฆํ อภิปุชยามิ	ข้าพระเจ้าตั้งใจบูชา ซึ่ง
	พระสงฆ์นั้น
ตมฺหํ สงฺฆํ สิริสา นมามิ.	ข้าพระเจ้านอบน้อม ซึ่ง
	พระสงฆ์นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

(ฟังกราบลงหนหนึ่งแล้วนั่งราบ)

รัตนคตยุปปณามคาถา

คาถานอบน้อมพระรัตนตรัย

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ รัตนคตฺย-	เชฎฺฐเถกิตฺต	เราจงสวดคาถา
ปณามคาถาโย เจว สํเวคปริ-	นอบน้อมพระรัตนตรัย	และพระ
ทีปกปาจรณฺจ ภณาม เส.	บาลีแสดงความสลทใจ.	

(ว่าพร้อมกัน)

พุทฺโธ สุตฺพุทฺโธ
กรุณามหณฺณโว,
โยจฺจนตฺสฺพุทฺธพฺพรณาน-
โลจโน,

โลกสฺส ปาปฺปกิเลส-
ฆาตโก,
วนฺทามิ พุทฺธํ อหฺมาทเรน
ตํ.

ธมฺโม ปทํโป วยิ ตสฺส
สตฺถุโน,
โย มคฺคปาทกามตเภท-
ภินฺนโก,

โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถ-
ทํปโน,
วนฺทามิ ธมฺมํ อหฺมาทเรน
ตํ.

สงฺโฆ สฺสฺเขตฺตาทฺภยติเขตฺต-
สณฺณิโต,
โย ทิฏฺฐสนฺโต

พระพุทฺธเจ้า เป็นผู้บริสุทฺธ
มีพระกรุณาจุห้วงมหรรณพ
มีพระเนตรคือปรีชาญาณอัน
บริสุทฺธอย่างที่สุด

เป็นผู้กำจัดความชั่ว อันเป็น
เครื่องเศร้าหมองของโลก

ข้าพระเจ้าไหวซึ่งพระพุทฺธเจ้า
พระองค์นั้นโดยเอื้อเฟื้อ.

พระธรรม ของพระศาสนานั้น
เหมือนดวงประทีป

ต่างโดยประเภท คือ มรรค
ผลและนิพพาน

เป็นโลกุตฺตรธรรม และเป็น
เครื่องแสดงเนื้อความนั้น

ข้าพระเจ้า ไหวซึ่งพระธรรม
นั้นโดยเอื้อเฟื้อ.

พระสงฆ์ปรากฏเป็นเขตศิโย
กว่านาคี

เห็นธรรมอันสงบแล้ว

สุกตานุโพธโก,
 โลลุปฺพหีนโน
 อริโย
 สุขเมธโส,
 วนุทามิ สงฺขมฺ อหมาทเรน
 ตํ.

อิจฺเจวมกนฺตภิกฺขุเนยฺยกํ,
 วตฺตตฺตยํ วนุทยตภาสิสงฺขตํ,
 ปุณฺณํ มยา ยํ มม สพฺพุ-
 ปทฺทวา, มา โหนฺตุ เว
 ตสฺส ปภาวสิทฺธิยา.

ตรัสรู้ตามพระสุคตเจ้า
 ละความโลเลได้แล้ว
 เป็นผู้ประเสริฐ
 มีปัญญาดี
 ข้าพระเจ้าไหว้ซึ่งพระสงฆ์นั้น
 โดยเอื้อเฟื้อ.

ข้าพระเจ้าไหว้ที่ฟังทั้ง ๓ สม-
 ภารบูชาอย่างยิ่ง โดยส่วนตัว
 ตั้งกล่าวมาแล้วอย่างนี้ ได้ก่อ
 สร้างบุญใจแล้ว ขออุปัฏฐา
 ทั่วปวงจงอย่ามีแก่ข้าพระเจ้า
 เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของอานุกาฬ
 แห่งบุญนั้น.

สํเวคปริทีปกปาธ

คำแสดงสังเวช

อิธ ตถาคโต โลก
 อุปฺปนฺโน
 อรหันต์
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ,

พระตถาคตเจ้าบังเกิดในโลกนี้
 เป็นพระอรหันต์
 ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

ธมฺโม จ เทสิโต	และพระธรรม อันพระองค์
	ทรงแสดงแล้ว
นียฺยานิโก	เป็นเครื่องนำสัตว์ออก
อุปสมฺมิโก	เป็นเครื่องสงบระงับ
ปรินิพฺพานิโก	เป็นเครื่องดับ
สมฺโพชคามิ	ให้ถึงความตรัสรู้
สฺกตปฺปเวทิตฺ,	อันพระสฺกตทรงประกาศแล้ว
มยฺนตฺ ฌมฺมํ สฺตฺวา	เราทั้งหลายได้ฟังธรรมนั้น
	แล้ว
เอวํชานาม,	จึงรู้อย่างนี้ว่า
ชาติปํ ทุกฺขา	ความเกิดก็เป็นทุกข์
ชราปํ ทุกฺขา	ความแก่ก็เป็นทุกข์
มรณมฺปิ ทุกฺขํ,	ความตายก็เป็นทุกข์
โสภปริเทวทุกฺขโทมนส-	ความโศก และความรำให้
สฺปายาสาปํ ทุกฺขา,	ความทุกข์ ความเสียใจ ความ
	แค้นใจก็เป็นทุกข์
อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข	ความประสพสิ่งอันไม่เป็นที่รัก
	เป็นทุกข์
ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข,	ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็น
	ที่รักเป็นทุกข์

ยมปิณฑุ น ลภติ
 ตมปิ ทุกขัง,
 สงจิตฺเตน
 ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา,
 เสยฺยถิํ,
 ฐปฺปูปาทานกฺขนฺโธ,
 เวทฺฐปฺปาทานกฺขนฺโธ,
 สลฺลยฺยปฺปาทานกฺขนฺโธ,
 สงฺขารุปฺปาทานกฺขนฺโธ,
 วิญฺญาณุปฺปาทานกฺขนฺโธ,
 เยสิ ปริญฺญา,

 ธรรมานํ โส ภควา,

 เอวํ พหุลํ สวากํ วิเนติ,

 เอวํ ภากา จ ปนฺสฺส ภควโต
 สวากํ อุนฺสฺสํ,
 พหุลํ ปวตฺตติ,

ปรารธนาอันใดไม่ได้
 อันนั้นก็^๕เป็นทุกข์
 โดยย่อ
 อูปาทานชั้น^๕ ๕ เป็นทุกข์
 กล่าวคือ
 อูปาทานชั้น^๕คือรูป
 อูปาทานชั้น^๕คือเวทนา
 อูปาทานชั้น^๕คือสัญญา
 อูปาทานชั้น^๕คือสังขาร
 อูปาทานชั้น^๕คือวิญญาณ
 เพื่อกำหนดความรู้^๕อูปาทาน-
 ชั้น^๕ทั้ง ๕ เหล่าใด
 พระผู้มีพระภาคเจ้า^๕นั้น เมื่อ
 ทรงพระชนม์อยู่
 ย่อมทรงแนะนำสาวกทั้งหลาย
 โดยมากอย่าง^๕นี้
 ก็แลอนุศาสน์ของพระผู้มีพระ-
 ภาคเจ้า^๕นั้น มีส่วนอย่าง^๕นี้
 ย่อมเป็นไปมากในสาวก
 ทั้งหลายว่า^๕

รูป อนิจจัง
 เวทนา อนิจจา,
 สลฺยา อนิจจา,
 สงฺขาร อนิจจา,
 วิญฺญาณํ อนิจจัง,
 รูป อนตฺตา,
 เวทนา อนตฺตา,
 สลฺยา อนตฺตา,
 สงฺขาร อนตฺตา,
 วิญฺญาณํ อนตฺตา,
 สพฺเพ สงฺขาร อนิจฺจา,
 สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาคฺติ.
 เต มยํ,

โศติณฺณมฺห ชาตฺยา ชรา-
 มรณฺน, โสเกหิ ปริเทเวหิ
 ทฺกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อฺปา-
 ยาเสหิ,

ทฺกฺโขติณฺณา
 ทฺกฺขปเรตา,

รูปไม่เที่ยง
 เวทนาไม่เที่ยง
 สลฺยาไม่เที่ยง
 สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง
 วิญฺญาณไม่เที่ยง
 รูปไม่ใช่ตน
 เวทนาไม่ใช่ตน
 สลฺยาไม่ใช่ตน
 สังขารทั้งหลายไม่ใช่ตน
 วิญฺญาณไม่ใช่ตน
 สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
 ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตน ดังนี้.
 เรานั่น
 เป็นผู้อันความเกิด ความแก่
 ความตาย ความโศก ความ
 รำไห้ ความทุกข์ ความเสียใจ
 ความแค้นใจครอบงำแล้ว
 ชื่อว่ามีความทุกข์ครอบงำแล้ว
 ชื่อว่ามีทุกข์เป็นไปในเบื้อง
 หน้าแล้ว,

อปุเปวนามิมิสฺส เกวลิสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา
 ปญฺญาเขตฺติ.

จิรปรินิพฺพตฺมปี ตํ ภควนฺตํ
 อุกฺทิสฺส อรหฺนฺตํ สมฺมา-
 สมฺพุทฺธํ, สทฺธา อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชิตา,
 ตสฺมี ภควตี พุรหฺมจริยํ
 จราม,

ภิกฺขุณฺํ สิกฺขาสาชฺวสฺมา-
 ปนฺนา,
 ตํ โน พุรหฺมจริยํ,
 อิมิสฺส เกวลิสฺส ทุกฺขก-
 ขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ย สํวตฺตตุ.

แม่ใจน ความทำที่สุดแห่ง
 กองทุกข์ทั้งหมดนี้ จะพึงปรากฏ
 ติงน.

เรามีศรัทธาออกจากเรือนบวช
 ไม่มีเรือน อุทิศต่อพระผู้มีพระ-
 ภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
 แม่ปริณิพพานานมาแล้วนี้.

ประพฤติพรหมจรรย์ในสำนัก
 พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น

ประกอบด้วยสิกขาและสาชีพ
 ของภิกษุทั้งหลาย

อันว่าพรหมจรรย์ของเรานั้น
 จงเป็นไปเพื่ออันทำที่สุดแห่ง
 กองทุกข์ทั้งหมดนี้ เทอญ.

(จบทำวัตรเช้า)

๑. ถ้าสามเณรสวด ฟังเว้นคำว่า "ภิกษุณฺํ สิกฺขาสาชฺวสฺมาปนฺนา."

อภินิหารปัจเจกบุคคล

<p>ชราธมฺโมมฺหิ ชรั อนุตฺตโต พุยาธมฺโมมฺหิ พุยาธึ อนุตฺตโต มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนุตฺตโต สพุเพหิ เม ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วินาภาโว</p>	<p>เรามีความแก่เป็นธรรมดา ล่วงความแก่ไปไม่ได้ เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ล่วงความเจ็บไข้ไปไม่ได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ล่วงความตายไปไม่ได้ เราละเว้นเป็นต่าง ๆ, คือว่าพลัด พรากจากของรัก ของเจริญใจ ะ ทงหลายทงปวง</p>
<p>กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท กมฺมโยนิ กมฺมพนฺธุ กมฺมปฏิสฺสรโณ ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ เอวํ อมฺเหหิ อภินิหารํ ปัจจเวกฺขิตฺพหํ.</p>	<p>เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นผู้รับผลของกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด เป็นผู้มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เป็นผู้มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย จักทำกรรมอันใดไว้ ดีหรือชั่ว จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น เราทั้งหลายพึงพิจารณาเนือง ๆ อย่างนี้แล.</p>

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

ทำวัตรค่ำ

(ฟังนั่งคุกเข่าและหัวหน้านำ)

อรหันิ สมุมาสมพุทุโห
ภควา,
พุทุธิ ภควนุติ อภิวาเทมิ.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็น
พระอรหันต์ ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว,
ข้าพระเจ้าอภิวาทซึ่งพระผู้มี-
พระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้ว

(ฟังกราบลงหนหนึ่ง)

สุวากุขาโต ภควตา ฐมโม,
ฐมมิ นมสุสามิ.

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาค-
เจ้าตรัสดีแล้ว,
ข้าพระเจ้านัมัสการ ซึ่งพระ
ธรรม.

(ฟังกราบลงหนหนึ่ง)

สุปฏิปนุโน ภควโต สวาก-
สงโฆ,
สงฆิ นมามิ.

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มี
พระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว,
ข้าพระเจ้าขอนอบน้อม ซึ่ง
พระสงฆ์.

(ฟังกราบลงหนหนึ่ง)

(หัวหน้าว่าบูชา)

ยมมฺหา โห มยิ ภควนุติ
สรณิ กตา,

เราเป็นผู้ถึงซึ่งพระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าพระองค์ใดว่าเป็นสรณะ

โย โน ภควา สตถา,
 ยสฺส จ มยํ ภควโต ธรรมํ
 โรเจม,
 อิมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ
 สธมมํ สสงฺฆมํ อภิปุชยาม.

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด
 เป็นศาสดาของเรา,
 และเราย่อมชอบใจธรรมของ
 พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด,
 เราตั้งใจบูชา ซึ่งพระผู้มีพระ
 ภาคเจ้าพระองค์นั้น พร้อมทั้ง
 พระธรรม พร้อมทั้งพระสงฆ์
 ด้วยสักการะเหล่านี้.

(หัวหน้านำ)

หนุตทานิ มยฺนตํ ภควนฺตํ
 วาจา ย อภิกายิตุํ ปุพฺพภาค-
 นมการญฺเจว พุทฺธานุสฺสตี-
 นยญจ กโรม เส.

บัดนี้เชิญเถิด เราจงทำการ
 นอบน้อม พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
 เป็นส่วนเบื้องต้น และทำนัยอัน
 เป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธรูป
 เพื่อขับสรรเสริญด้วยวาจา.

ค่านมัสการ

(ว่าพร้อมกัน)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต
 สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระ
 ภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
 นน.

(๓ นน)

พุทธานุสฺสติ

คำระลึกถึงพระพุทธเจ้า

ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํ
 กลฺยาณํ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺค-
 คโต.

อิตฺถิํ โส ภควา

อรหํ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน

สุคฺโต

โลกวิทู

อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ

สตฺถา เทวมนุสฺसानํ

พุทฺโธ

ภควาติ.

ก็แลพระกิตติศัพท์อันงาม
 อย่างนี้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 พระองค์นั้นเพื่องพึงไปว่า

แม่เพราะอย่างนี้ พระผู้มีพระ
 ภาคเจ้าพระองค์นั้น

เป็นพระอรหันต์

เป็นผู้ตรัสรู้ถุกถ้วนแล้ว

ทรงประกอบด้วยวชชา (๓-๘)

และจรณะ (๑๕)

เสด็จไปดีแล้ว

เป็นผู้รู้จักโลก

เป็นสารถีฝึกคนทีควรฝึก ไม่มี

ผู้น้อยกว่า

เป็นครูสอนของเทวดา และ

มนุษย์ทั้งหลาย

เป็นผู้รู้แล้ว

เป็นผู้มีโชค ดังนี้.

(หยุดระลึกถึงพระพุทธคุณ)

พุทธาภิกษิ

คำขับสรรเสริญพระพุทธเจ้า

(หัวหน้า)

หนท มยั พุทธาภิกษิ
กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำการขับ
สรรเสริญพระพุทธเจ้า.

(ว่าพร้อมกัน)

พุทธวารหนตวรตาทิกุณา-
ภิกษุโต,

พระพุทธเจ้า ทรงประกอบ
ด้วยพระคุณ มีความเป็นพระ
อรหันต์เป็นต้น

สุทธาภิธานกรุณาหิ สมา-
คตโต,

มีพระองค์ประกอบด้วยพระ
บริสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และ
พระกรุณาคุณ

โพเชสิ โย สุขนต

พระองค์ใด ยังหมู่สาธุชน
ให้เบิกบานแล้ว

กมลว สุโร,

ตั้งพระอาทิตย์ ยังคอกบัว
ให้บานฉะนั้น

วนทามหิ ตมรณิ สิริสา
ชินนุท.

ข้าพระเจ้า ไหว้พระพุทธเจ้าผู้
ไม่มีข้าศึก เป็นจอมฉะนั้น ด้วย
เศียรเกล้า.

พุทฺธโธ โย สพุทฺธปาณินิ
สรณิ เขมมุตฺตมมฺ,

ปจฺมานุสฺสตีฎฺฐานิ วนฺทามิ
ตํ สีเรนฺหิ.

พุทฺธสุสฺสาหลุมิ ทาโสว

พุทฺธโธ เม สามิกิสุสโร,

พุทฺธโธ ทุกฺขสุส ฆาตา จ

วิธาทา จ หิตสุส เม.

พุทฺธสุสฺสาหิ นียฺยาเทมิ

สรีเรนฺหิ วิตฺถจฺจิทฺ,

วนฺทนฺโตหิ จริสุสฺสามิ

พุทฺธสุสฺเสว สุโพธิตฺ.

นตฺถิ เม สรณิ อณฺณิ

พระพุทฺธเจ้าพระองค์ใด เป็น
สรณะอันเกษมสูงสุด ของสรรพ-
สัตว์ทั้งหลาย

ข้าพเจ้าไหว้พระพุทฺธเจ้าผู้
เป็นที่ตั้งแห่งอนุสสติที่หนึ่งนั้นด้วย
เศียรเกล้า.

ข้าพเจ้า เป็นข้าทาสของ
พระพุทฺธเจ้า

พระพุทฺธเจ้าเป็นเจ้านายของ
ข้าพเจ้า

พระพุทฺธเจ้า เป็นผู้กำจัด
ทุกข์

และดำรงประโยชน์ของข้า-
พเจ้า.

ข้าพเจ้า ขอมอบกายและ
ถวายชีวิตนี้แก่พระพุทฺธเจ้า

ข้าพเจ้าไหว้อยู่จักประพฤติ

ตามความตรัสรู้ดี ของพระ
พุทฺธเจ้า.

สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี

พุทฺธโธ เม สรณํ วั

เอเตน สจฺจวชฺเชน

วทฺธมฺมยุํ สตฺถุ สาสเน.

พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน

ยํ ปุณฺณํ ปสฺสํ อีธ,

สพฺเพปี อนฺตรายา เม

มาहेสุํ ตสฺส เตชสา.

พระพุทฺธเจ้า เป็นสรณะอัน

ประเสริฐของข้าพระเจ้า

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้

ขอข้าพระเจ้าพึงเจริญในพระ

ศาสนาของพระศาสดา.

ข้าพระเจ้าไหว้พระพุทฺธเจ้าอยู่

ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้

ขออันตรายแม่ทั้งหมค อย่า

ได้มีแก่ข้าพระเจ้า ด้วยเดชของ
บุญนั้น.

(พึงหมอบกราบว่า)

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา,

พุทฺธธ กุณฺมํ ปกตํ มยา ยํ,

พุทฺธโธ ปฏิกฺคณฺหตุ อจฺจ-
ยนฺตํ,

กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺธธ.

กรรมชั่วใด อันข้าพระเจ้าทำ

แล้ว ในพระพุทฺธเจ้าด้วยกาย

หรือวาจาใจ

ขอพระพุทฺธเจ้าจงทรงรับโทษ

นั้น

เพื่อจะระวางต่อไป ในพระ

พุทฺธเจ้า.

บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่

ธมฺมานุสฺสตี

คำระลึกถึงพระธรรม

(หัวหน้า)

หนฺท มฺยํ ธมฺมานุสฺสตีนิยํ กโรมฺ เส.	เชิญเถิด เราจงทำนัยอันเป็น เครื่องระลึกถึงพระธรรมคุณ.
---	--

(ว่าพร้อมกัน)

สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม, สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสึโก, โอปนยิโก ปจฺจตุตฺถํ เวทิตพฺโพ วิญญู- หิตี.	พระธรรมอันพระผู้มีพระภาค- เจ้าตรัสได้แล้ว อันผู้ฟังเห็นตามได้แล้ว ไม่จำกัดกาล เป็นธรรมชวนชม เป็นธรรมนำเข้าไป อันผู้รู้พึงรู้ได้จำเพาะตน ดังนี้.
---	---

(หยุดระลึกถึงพระธรรมคุณ)

ธมฺมาภิกฺคีตี

คำขับสรรเสริญพระธรรม

(หัวหน้า)

หนฺท มฺยํ ธมฺมาภิกฺคีตี กโรมฺ เส.	เชิญเถิด เราจงทำการขับ สรรเสริญพระธรรม.
--------------------------------------	--

(ว่าพร้อมกัน)

สุวาทิตตาทีคุณโยค-
วเสน เสยโย,

โยมคุดปากปริยตติวิโมกข-
ภโท,

ธมฺโม กุโลกปตนา ตท-
ธาริธาริ,

วนุทามหิ ตมหริ วรรณม-
เมตติ

ธมฺโม โย สพฺพปาณินิ
สรณิ เขมมุตฺตม,

หุตฺติยานุสฺสตีฎฺฐานิ วนุทามิ
ตติ สิริเรนหิ.

ธมฺมสฺสสาหสฺมิ ทาโส ว

ธมฺโม เม สามิกิสฺสโร,

พระธรรมประเสริฐด้วยอำนาจ
ที่ประกอบด้วยคุณ มีความเป็น
ธรรมที่ตรัสดีแล้วเป็นต้น

พระธรรมใด ต่างโดยมรรคผล
และนิพพาน

บ่อนักผู้ประพฤติธรรม ไม่ให้
ตกไปในโลกที่ชั่ว

ข้าพระเจ้าไหว้พระธรรมเครื่อง
ขจัดความมีคั่น

พระธรรมใด เป็นสรณะอัน
เกษมสูงสุด ของสรรพสัตว์
ทั้งหลาย

ข้าพระเจ้าไหว้พระธรรมเป็นที่
ตั้งแห่งอนุสสติที่ ๒ นั้น ด้วย
เศียรเกล้า.

ข้าพระเจ้า เป็นข้าทาสของ
พระธรรม

พระธรรม เป็นเจ้านายของ
ข้าพระเจ้า.

ธมฺโม ทุกฺขสฺส ฆาตา จ	พระธรรมเป็นเครื่องกำจัด ทุกข์
วิธาทา จ หิตสฺส เม.	และดำรงประโยชน์ของ ข้าพพระเจ้า.
ธมฺมสฺสาคํ นิยุยามิ สรีรณชิวิตถจิทํ, วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ ธมฺมสฺสเสว สฺสธมฺมตํ.	ข้าพเจ้าขอมอบกายและ ถวายเป็นชีวิตแด่พระธรรม ข้าพเจ้าไหว้อยู่จักประพฤติ- ตามความที่พระธรรม เป็น ธรรมดี.
นตฺถิ เม สรณํ อณฺณํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ,	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระธรรม เป็นสรณะอัน ประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน วทฺธเมขฺยํ สตฺถุ สาสเน.	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระ ศาสนาของพระศาสดา.
ธมฺมํ เม วนฺทมานน ยํ ปุณฺณํ ปสฺสุตํ อีธ, สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหลฺลํ ตสฺส เตชสา.	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมอยู่ ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้ ขออันตรายนแก่ทั้งหมดยัง อย่า ได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชของ บุญนั้น.

(พึงหมอบกราบลงว่า)

กาเยน วาจา ย ว เจตสา ว, ฐมเม กุกมมัม ปกคัม มยา ยัม, ฐมโม ปฏิกุกณหตุ อจจ- ยนคัม, กาลนตเร สัมวิตุ ว ฐมเม.	กรรมชัวไต อันข้าพระเจ้าคำ แล้ว ในพระธรรมด้วยกายหรือ วาจาใจ ขอพระธรรมจงรับโทษนั้น เพื่อจะระวังต่อไปในพระธรรม.
---	--

สงฆมานุสสุตตี

คำระลึกถึงพระสงฆ์

(หัวหน้านำ)

หนท มยัม สงฆมานุสสุตตีนิย- กโรม เส.	เชิญเถิด เราจงทำนัยอันเป็น เครื่องระลึกพระสังฆคุณ.
--	---

(ว่าพร้อมกัน)

สุปฎิปนุโน ภควโต สวาก- สงโฆ, อชุปฎิปนุโน ภควโต สวาก- สงโฆ, ฌายปฎิปนุโน ภควโต สวากสงโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระ ภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้วปฏิบัติซื่อตรง ปฏิบัติเป็นธรรม
---	---

สามจีปฏิบัติปณฺโน ภควโต	----ปฏิบัติชอบยิ่ง
สาวกสงฺโฆ,	คือ
ยทิทํ	จัดเป็นสี่คู่
จตุตถาริ ปุริสยุกานิ	เป็นบุรุษบุคคลแปด
อฎฺฐ ปุริสปุคฺคกถา,	นี้พระสงฆ์สาวกของพระผู้มี-
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ,	พระภาคเจ้า
อาหุเนยฺโย	ควรนับถือ
ปาหุเนยฺโย	ควรต้อนรับ
ทกฺขิณเณยฺโย	ควรทักษิณา
อณฺชลิกรณเณยฺโย	ควรทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺุขตฺตํ	เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มี
โลกสฺสาตี.	นาอื่นยิ่งกว่าดังนี้.

(หยุดระลึกถึงพระสังฆคุณ)

สงฺฆมาภิกคิตี

คำขับสรรเสริญพระสงฆ์

(หัวหน้า)

หนฺท มยํ สงฺฆมาภิกคิตี	เชิญเกิด	เราจงทำการขับ
กโรม เส.	สรรเสริญพระสงฆ์.	

(ว่าพร้อมกัน)

<p>สทุทมมุโข คุณาทีขุโต,</p>	<p>สุปฏิปัตติ-</p>	<p>พระสงฆ์เกิดจากพระสัทธรรม ประกอบด้วยคุณ มีปฏิบัติ เป็นต้น</p>
<p>โยจฺจุพฺพิโธ สงฺฆเสฏฺโฐ, สীลาทีธมฺมปวราสยกาย- จิตฺโต.</p>	<p>อริยบุคคล-</p>	<p>เป็นหมู่พระอริยบุคคลผู้ประ- เสริฐแปดจำพวก มีกายและจิตอาศัยพระธรรม มีศีลเป็นต้น</p>
<p>วนฺทามหํ สุตฺตํ</p>	<p>ตมรียานคณิ</p>	<p>ข้าพระเจ้าไหว้ซึ่งพระอริยสงฆ์ ผู้บริสุทธิตถแล้วนั้น.</p>
<p>สงฺโฆ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ</p>	<p>สพฺพปาณีนํ</p>	<p>พระสงฆ์ใด เป็นสรณะอัน เกษมสูงสุด ของสรรพสัตว์ ทั้งหลาย</p>
<p>ตตฺยิยานุสฺสตีจฺจฺจฺจํ ตํ สีเรนหํ.</p>	<p>วนฺทามิ</p>	<p>ข้าพระเจ้าไหว้พระสงฆ์ เป็น ที่ตั้งแห่งอนุสสติที่ ๓ นั้น ด้วย เคียรเกล้า.</p>
<p>สงฺฆสฺสสาหสฺมึ</p>	<p>ทาโส ว</p>	<p>ข้าพระเจ้า เป็นข้าทาสของ พระสงฆ์</p>
<p>สงฺโฆ เม</p>	<p>สามิ กิสุสโร,</p>	<p>พระสงฆ์ เป็นเจ้านายของ ข้าพระเจ้า</p>

สงฺโฆ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ
 วิธาทา จ หิตสฺส เม.

สงฺฆสฺสหาํ นียฺยาเทมิ
 สรรณชฺชวิตถฺยจิทํ,
 วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ
 สงฺฆสฺสโสปฏฺฐิปนฺนตํ.

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ
 สงฺโฆ เม สรณํ วรํ,

เอเตน สจฺจวชฺเชน
 วทฺธเมยฺยํ สตฺถุ สาสเน.

สงฺฆํ เม วนฺตมาเนน
 ยํ ปุญฺญํ ปสฺสํ อิทํ,
 สพฺเพปี อนฺตรายา เม
 มาहेสิฺ ติสฺส เตชสา.

พระสงฆ์ เป็นผู้กำจัดทุกข์
 และดำรงประโยชน์ของข้าพระเจ้า

ข้าพระเจ้า ขอมอบกายและ
 ถวายชีวิตนี้แก่พระสงฆ์
 ข้าพระเจ้าไหว้อยู่จกประพฤติ
 ตามความที่พระสงฆ์ปฏิบัติดีแล้ว.

สรณะอื่นของข้าพระเจ้าไม่มี
 พระสงฆ์ เป็นสรณะอันประเสริฐ
 ของข้าพระเจ้า

ด้วยกล่าวคำสัตย์นี้ ขอ
 ข้าพระเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา
 ของพระศาสดา.

ข้าพระเจ้าไหว้พระสงฆ์อยู่
 ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้
 ขออันตรายแม่มุ่งหมด อย่า
 ได้มีแก่ข้าพระเจ้า เพราะเดชของ
 บุญนั้น

(พึงหมอบกราบลงว่า)

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา,
สงฺฆม กุกฺกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ

สงฺโฆ ปฏิกฺกณฺหตุ อจฺจ-
ยนฺตํ,

กาลนฺตเร สํวริตฺตํ ว สงฺฆม.

(จบทำวัตรคำ)

กรรมชั่วใด อันข้าพระเจ้า
ทำแล้วในพระสงฆ์ ด้วยกายหรือ
วาจาใจ

ขอพระสงฆ์จงรับโทษนั้น

เพื่อจะระวางต่อไปในพระสงฆ์.

พรหมวิหาร

(เมตตา) สพฺเพ สตฺตา
อเวรา โหนตุ
อพฺยาปชฺฌา โหนตุ
อนีฆา โหนตุ
สุจํ อตฺตानํ ปรีหฺรณฺตุ

(กรุณา) สพฺเพ สตฺตา
ทฺกฺขา ปมฺจฺจนฺตุ

(มุทิตา) สพฺเพ สตฺตา
มา ลทฺขสมฺปตฺติโต วิจฺจนฺตุ

(อุเบกขา) สพฺเพ สตฺตา

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
จงเป็นผู้ไม่มีเวรเกิด
จงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนกันเกิด
จงเป็นผู้ไม่มีทุกข์กายทุกข์ใจเกิด
จงเป็นผู้มีสุขรักษาตนเกิด

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
จงพ้นจากทุกข์เกิด

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
จงอย่าไปปราศจากสมบัติอันได้
แล้วเกิด

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

กมฺมสฺสกา	เป็นผู้มกรรมเป็นของ ๆ ตน
กมฺมทายาทา	เป็นผู้รับผลของกรรม
กมฺมโยนี	เป็นผู้มกรรมเป็นกำเนิด
กมฺมพนฺธุ	เป็นผู้มกรรมเป็นเผ่าพันธุ์
กมฺมปฏิสฺรณา	เป็นผู้มกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
ยํ กมฺมํ กริสฺสนฺติ	จักทำกรรมอันใดไว้
กฺลฺยาณํ วา ปาปกํ วา	ดีหรือชั่ว
ตสฺส ทายาทา ภวิสฺสนฺติ.	จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น.

เข้าพรรษา

เป็นธรรมเนียมของภิกษุ เมื่อถึงฤดูฝน หยุดอยู่ที่เดียว ไม่เที่ยวไปข้างไหน ๓ เดือนต้นฤดู เรียกว่าจำพรรษา คืออยู่กลางฝน วันต้นเรียกวันเข้าพรรษาบ้าง วันอธิษฐานพรรษาบ้าง ตกในวันแรมค่ำ ๑ เดือน ๘ โดยจันทรคติกาล หรือในวันหลังวันเพ็ญในเดือนกรกฎาคมวันหนึ่ง โดยสุริยคติกาล ถ้าในเดือนกรกฎาคมมีวันเพ็ญ ๒ วัน เข้าพรรษาในวันหลังวันเพ็ญหลัง โดยจันทรคติ น่าจะเป็นแรมค่ำ ๑ เดือน ๘ แต่ในกาลเช่นนี้โหรเติมเดือน ๘ หลังขึ้นอีกเดือนหนึ่ง เพื่อผ่อนจันทรคติกาลอันรุกเร็วไป ให้ช้าลงได้แก่นแก่สุริยคติกาล จึงตกในวันแรมค่ำ ๑ เดือน ๘ หลัง โดยจันทรคติกาล. โดยนัยนี้ จึงได้วันเข้าพรรษาเป็น ๒ วันหลังวันเพ็ญแรก

ในเดือนกรกฎาคม เรียกว่าเข้าพรรษาแรก วันหลังวันเพ็ญหลัง
เรียกว่าเข้าพรรษาหลัง. แต่พระโดยมากไม่เข้าใจนับสุริยคติกาล จึง
เข้าใจไปว่า วันเข้าพรรษาหลัง ตกในวันแรมค่ำ ๑ เดือน ๙ อันได้
แก่วันหลังวันเพ็ญในเดือนสิงหาคมโดยสุริยคติกาล เป็นอันถือเอา
ความว่า มีวันเข้าพรรษา ๒ หนทุกปีไป จึงต้องชักวันออกพรรษาหลัง
เลื่อนออกไปอีกเดือนหนึ่ง.

พึงซ่อมแซมบ่อกวาดเสนาสนะที่อยู่ ให้เป็นปกติและสะอาด
ตลอดจนถึงจัดบริวารในเสนาสนะให้เป็นระเบียบ ให้เสร็จก่อนวัน
เข้าพรรษา ถึงวันนั้น พึงเข้าไปประชุมอธิษฐานพรรษาพร้อมด้วย
สงฆ์ในอุโบสถหรือในวิหาร. คำอธิษฐานพร้อมกันว่า “อิมฺมึ
อวาเส, อิมฺ เตมาสํ, วสุสํ อุเปม” แปลว่า “เราทั้งหลายเข้าถึง
อุคฺคฺพนในอวาสน์ตลอดหมวด ๓ เดือน.” เมื่ออธิษฐาน พึงผูกใจว่า
จักอยู่ค้างคืนในเขตอวาสน์ตลอด ๓ เดือน.

ถ้าภิกษุทำกุฏิอยู่จำพรรษาในป่าเฉพาะรูป เช่นนี้ควรกำหนด
เขตเฉพาะกุฏิกับบริเวณ. คำอธิษฐานพรรษาว่า “อิมฺมึ วิหาร,
อิมฺ เตมาสํ, วสุสํ อุเปมิ” แปลความอย่างเดียวกัน เปลี่ยนแต่
เพียงว่า “ในวิหาร” แทน “ในอวาสน์” และคำแปลว่า “เรา
ทั้งหลาย” พึงเปลี่ยนเป็น “เรา.”

แต่แรกท่านลังเลกัน ยังไม่สันนิษฐานลงแน่ว่ากำหนดเขตกัน
อย่างไร จึงตั้งธรรมเนียมอธิษฐานพรรษาเฉพาะรูป ๆ ที่กุฏิซ้ำอีก

โดยนัยที่ ๒ ในภายหลังความสันนิษฐานของท่านลงในอันกำหนดเอา อาวาสเป็นเขต จึงมีธรรมเนียมบอกเขตอาวาสให้ภิกษุทั้งหลายรู้ ในวันอธิษฐานพรรษา จะไต่ยังอรุณให้ตั้งชนในเขตนั้น.

ถึงวันเข้าพรรษา ไม่เข้าพรรษา เทียวเร่ร่อนไปเสีย ไม่สมควร เข้าพรรษาแล้ว ต้องอยู่แรมคืนตลอด ๓ เดือน. เมื่อมีธุระอันสมควร ไปได้เพียงคราวละ ๗ วัน ด้วยผูกใจว่า จักกลับมาในกำหนดนั้น เรียกสัตตาหะ. ไปเสียด้วยไม่คิดกลับ หรือคิดจะกลับแต่เกิน ๗ วันไป พรรษาขาด. ไม่เข้าพรรษาหรือขาดพรรษา เพราะไม่มีเหตุจำเป็น เป็นละเมิดธรรมเนียม ถูกปรับอาบัติทุกกฏ.

ขอมมา

ในพระพุทธศาสนา มีนิยามว่า ผู้ใดทำล่วงเกินผู้อื่น ผู้นั้นไม่ควร ทำเลยตามเลย รู้สึกตัวแล้ว พึงขอโทษ เรียกว่าขอมมา แปลว่า ขอให้อุดโทษ และผู้ใดถูกล่วงเกินและได้รับขอมมา ผู้นั้นไม่ควร ถือโกรธไม่รู้หาย พึงรับขมายอมอดโทษให้ โอกาสที่จะได้ขอมมา และรับขมาของกันและกัน แต่แรกคงเป็นในเวลาจำพรรษาที่อยู่พร้อม กัน หรือในวันเข้าพรรษาที่แรกพบกัน จึงเป็นธรรมเนียมทำกัน สืบมาในวันเข้าพรรษาและในวันต่อจากนั้น ตามการอยู่ในวัดเดียวกัน หรือในต่างวัด เป็นกิจอันผู้น้อยทำแก่ผู้ใหญ่ แม้ไม่เคยได้ล่วงเกินกัน ก็ยังทำอยู่.

เมื่อจะขอมมา ถวายเครื่องสักการะแล้ว พึงหมอบฟุบลงหรือ

นั่งคุกเข่าประณมมือกล่าวว่า “อายุสมนุเต ปมาเทน, ทวารตฺ-
 ตเยน กตฺ, สพุพฺ อปราริ ขมตุ เม ฆนฺเต.” แปลว่า “ขอ
 ท่านอดโทษทั้งปวง ที่ทำแล้วด้วยไตรทวาร เพราะความประมาท
 ในท่าน แก่ข้าพเจ้าเถิด เจ้าข้า.” ท่านผู้รับขมาพึงนั่งราบกล่าวว่า
 “อหิ ขมามิ, ตยาปี เม ขมิตพุพฺ.” แปลว่า “ข้าพเจ้าอดโทษ
 แม่ท่านพึงอดโทษแก่ข้าพเจ้าบ้าง.” ผู้ขอรับขมาพึงรับว่า “ขมามิ
 ฆนฺเต.” แปลว่า “ข้าพเจ้าอดโทษ เจ้าข้า.” ขอขมาว่าพร้อมกัน
 หลายรูปก็ได้ ผู้ขอว่าเปลี่ยนบท “เม” เป็น “โน” ผู้รับว่าเปลี่ยน
 บท “ตยาปี” เป็น “ตุมฺเหหิ” “ขมามิ” เป็น “ขมาม.”

ในการขอขมาจริง ๆ ผู้ใหญ่ขอต่อผู้น้อยก็ควร.

ปวารณา

มีธรรมเนียมของสงฆ์ ชุมนุมกันทุกกึ่งเดือน ในวันเพ็ญครั้ง ๑
 ในวันดับครั้ง ๑ โดยปกติ สวดพระปาฏิโมกข์ เรียกว่าทำอุโบสถ
 ภาษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เข้ากันทำอุโบสถเป็นการสงฆ์ได้ แต่ในวัน
 เพ็ญเดือน ๑๑ มีพระพุทธานุญาตให้ต่างรูปต่างกล่าวคำขอให้ช่วย
 ตักเตือนกัน เรียกปวารณา แปลว่ายอมให้เลือกว่า ภาษุตั้งแต่ ๕
 รูปขึ้นไป เข้ากันทำปวารณาเป็นการสงฆ์ได้. จะทำปวารณาเป็น
 การสงฆ์ พึงประชุมกันในโรงอุโบสถที่ใช้ในวันนี้เป็นโรงปวารณา
 ภาษุรูปหนึ่งพึงตั้งญัตติก่อกล่าวคำนำตนก่อนแล้ว ภาษุทั้งนั้นพึงห่ม

ผ้าเวียงบ่า นุ่งคุกเข้าประณมมือ กล่าวคำปวารณาที่ละรูป ตาม
ลำดับพรรษา คำปวารณาของภิกษุอื่นจากพระสังฆเถระ ว่าดังนี้ :-

สงฆมณฑล	ปวารณมิ,	ข้าพเจ้า	ปวารณาต่อสงฆ์
ทิฏฐเจน	วา	เจ้าข้า	ด้วยได้เห็นกิติ ด้วยได้
ปริสกาย	วา.	ฟังกิติ	ด้วยสงสัยกิติ
วทนต์	ม	ขอท่านทั้งหลาย	โปรดว่า
อนุกมปิ	อุปาทาย,	ข้าพเจ้า	เถิด
ปสฺสนโต	ปฎิกิริสฺสามิ.	ข้าพเจ้า	เห็นอยู่จักทำแก.
หุตฺติมปิ	ภนฺเต	ข้าพเจ้า	ปวารณาต่อสงฆ์
ปวารณมิ,	ทิฏฐเจน	วา	สุเตน
วา	ปริสกาย	วา.	เป็นครั้งที่ ๒ เจ้าข้า
วทนต์	ม	ขอท่านทั้งหลาย	โปรดว่า
อนุกมปิ	อุปาทาย,	ข้าพเจ้า	เถิด
ปสฺสนโต	ปฎิกิริสฺสามิ.	ข้าพเจ้า	เห็นอยู่จักทำแก.
หุตฺติมปิ	ภนฺเต	ข้าพเจ้า	ปวารณาต่อสงฆ์
ปวารณมิ,	ทิฏฐเจน	วา	สุเตน
วา	ปริสกาย	วา.	เป็นครั้งที่ ๓ เจ้าข้า
วทนต์	ม	ขอท่านทั้งหลาย	โปรดว่า
อนุกมปิ	อุปาทาย,	ข้าพเจ้า	เถิด
ปสฺสนโต	ปฎิกิริสฺสามิ.	ข้าพเจ้า	เห็นอยู่จักทำแก.

พระสังฆเถระฟังว่า “อาวุโส” แทน “ภนฺเต” และฟังว่า
 บทที่ว่า “สงฆ์”

เมื่อปวารณาจบลงบทหนึ่ง ๆ ภิกษุทั้งหลายอื่นจากผู้ปวารณา
 นั้น ฟังรับ “สาธุ” พร้อม ๆ กัน.

กฐิน

เดือนหนึ่งทำยถุณ ตั้งแต่แรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ ถึงวันเพ็ญ
 เดือน ๑๒ เป็นคราวที่ภิกษุทั้งหลายหาผ้าทำจีวรเปลี่ยนของเดิม เป็น
 คราวที่ทนายถวายผ้าแก่สงฆ์เพื่อประโยชน์นี้ มีพระพุทธานุญาตเป็น
 พิเศษไว้ เพื่อสงฆ์ยกผ้าอันไม่พอแจกกันให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งรับเอาไป
 ทำจีวรผืนใดผืนหนึ่งในไตรจีวร ภิกษุนั้นทำตั้งแต่ซัก กะ ตัด เย็บ
 ย้อมเสร็จในวันนั้น ทำพินทุกัปปะอธิษฐานเป็นจีวรครองเป็นจีวรกฐิน
 เรียกว่ากรานกฐิน แปลว่าซึ่งไม่สะตึง อธิบายว่า ครังก่อนพระ
 ไม่ชำนาญเย็บจีวร ต้องเอาเข้าซึ่งที่ไม่สะตึงเย็บ เสร็จแล้วบอกแก่
 ภิกษุทั้งหลาย ผู้ร่วมใจกันยกผ้าไว้ในนามของสงฆ์เพื่ออนุโมทนา
 ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งภิกษุผู้กราน ทั้งภิกษุผู้อนุโมทนา ย่อม
 ใต้อานิสงส์แห่งการกรานกฐิน เลื่อนเขตหาผ้าทำจีวรออกไปได้อีก
 ๔ เดือนตลอดฤดูหนาว อาจเก็บผ้าไว้ได้นานกว่า ๑๐ วัน ไม่ต้อง
 เร่งรัดทำ และยังใต้อานิสงส์อื่นอีก มีแจ้งในสิกขาบทบางมาตรา.
 การทอดกฐินเนื่องมาจากนี้ มีวิธีทำดังนี้ :-

เมื่อทายกกล่าวคำถวายผ้ากฐินจบลง สงฆ์รับ “สาธุ” พร้อมกัน ภิกษุรูปหนึ่งพึงนั่งคุกเข่าประณมมือ กล่าวประโยชน์แห่งการกรานกฐินแล้ว ทารือต่อสงฆ์ว่า ประรณนาจะกรานกฐินหรือไม่ ภิกษุทั้งหลายพึงรับว่า “อากงขาม ภนฺเต.” แปลว่า “ข้าพเจ้าทั้งหลายปรารณนาอยู่เจ้าข้า.” ผู้แก่พรรษากว่าผู้ว่า พึงว่าแต่บท “อากงขาม” ถึงบท “ภนฺเต” พึงหนึ่ง. ถึงบทต่อไป พึงรู้โดยนัยนี้. รูปที่ ๒ พึงกล่าวชี้แจงว่าภิกษุเช่นไรควรได้รับผ้ากฐิน ไม่มีคำรับ. รูปที่ ๓ พึงกล่าวชื่อภิกษุที่ตนเห็นควรจะได้รับผ้ากฐิน มีคำรับว่า “รฺจุจติ ภนฺเต” แปลว่า “ชอบเจ้าข้า.” รูปที่ ๔ พึงกล่าวอุปโลกน์ ขอยกจีวรบริวารของผ้ากฐินให้แก่ภิกษุผู้รับผ้ากฐินนั้น มีคำรับว่า “สาธุ ภนฺเต” แปลว่า “ดีละ เจ้าข้า” ในลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งพึงสวดกรรมวาจายกผ้ากฐินนั้นให้แก่ภิกษุนั้น จบแล้ว ภิกษุผู้รับผ้ากฐิน พึงครองไตรบริวารและรับบริวารแล้ว สงฆ์พึงสวดอนุโมทนาแก่ทายก. ภิกษุผู้รับผ้ากฐินนั้น พึงทำจีวรให้เสร็จในวันนั้น ภิกษุอื่นพึงช่วยทำ ครั้นปัจจุธรรม์จีวรครองของเดิม ทำพินทุกัปปะและอธิษฐานจีวรกฐินเป็นจีวรครองแล้ว พึงถือไปในที่ชุมนุมสงฆ์ พึงทำพิธีกราน คืออธิษฐานเป็นผ้ากฐินแล้ว บอกแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่ออนุโมทนาว่า “อตฺถติ ภนฺเต สงฺฆสฺส, กจฺฉิํ ฐมฺมิโก กจฺฉินฺตุถาโร อนุโมทถ.” แปลว่า “กฐินของสงฆ์กรานแล้วเจ้าข้า การกรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลายอนุโมทนาเถิด.” ถ้าเป็น

ผู้แก่กว่าทั้งหมด ฟังว่า “อาวุโส” แทน “ภนฺเต,” ภิกษุ
 ทั้งหลายฟังกล่าวอนุโมทนาที่ละรูปตามลำดับพรรษาว่า “อตุถติ ภนฺเต
 สงฺฆสฺส กจฺฉิ, ธมฺมิโก กจฺฉินฺตุถาโร อนุโมทามิ.” แปลว่า
 “กฐินของสงฆ์กรานแล้ว เจ้าข้า การกรานกฐินเป็นธรรมเนียม ข้าพเจ้า
 อนุโมทนา.” เมื่อว่าพร้อมกัน ฟังว่า “อนุโมทาม” แทน “อนุ-
 โมทามิ.” ผู้อนุโมทนาผู้แก่กว่าผู้กราน ฟังว่า “อาวุโส” แทน
 “ภนฺเต” เมื่อว่าพร้อมกันถึงว่า “ภนฺเต” ฟังหนึ่งเสีย

วิธีลาสิกขา

เมื่อถึงกำหนด พระสงฆ์ผู้จะนั่งเป็นพยาน เข้าประชุมพร้อมกัน
 ภิกษุผู้จะต้องการลาสิกขาแสดงอาบัติหมดจดดีแล้ว พาดผ้าสังฆาฏิ
 เข้าไปนั่งกระหย่ง หันหน้าตรงต่อพระพุทธรูป (ที่ประดิษฐานบนที่
 บุษบา) กราบลงด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ หน ประณมมือ เปล่ง
 วาจา ‘นโม’ ๓ จบแล้ว กล่าวอดีตปัจจุเวกชนทั้ง ๔ ปัจจัย พอ
 ให้สงฆ์ได้ยิน (ถ้าผู้สึกหลายรูป ว่าพร้อมกันก็ได้) เมื่อจบแล้ว
 ผินหน้าไปทางพระสงฆ์องค์พยาน กราบลง ๓ หน เปล่งวาจาที่
 อรรถทั้งแปดพร้อมด้วยเจตนาที่จะละเพศออกเป็นคฤหัสถ์ คราวละ
 คนว่า “สิกขิ ปจฺจกฺขามิ” “ข้าพเจ้าลาสิกขา” “กิหิติ มํ
 ชารถ” “ขอท่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นคฤหัสถ์” ถ้าความ
 รู้สึกใจถึงเที่ยงลงไปว่า เป็นคฤหัสถ์แน่แล้ว ว่าเพียง ๑ จบก็ใช้ได้

แต่ถ้าใจยังไม่แน่วแน่พอ จะว่าก็ครั้งก็ได้ ว่าไปจนตกลงใจ เมื่อ
 ว่าไปจนปลงใจแน่แล้ว กราบสงฆ์ ๓ หน ออกไปปลัดผ้าขาว
 โจงกระเบน (ให้เอาผ้าขาวสอดเข้าไปในผ้าเหลือง) ห่มผ้าขาว
 เฉวียงบ่าแล้วเข้าไป หันหน้าตรงต่อสงฆ์ กราบลง ๓ หน ประณมมือ
 เปล่งวาจาถึงพระไตรสรณคมน์พร้อมกัน แสดงตนเป็นอุบาสกว่า
 “เอสาหิ ภนุเต สุจิรปรินิพพุตมปิ, ตัง ภควนตัง สรณัง กัจฉามิ.
 ธมฺมมญฺจ ภิกขุสงฺฆมญฺจ, อุปาสกั มัง สงฺโฆ ชาเรตุ, อชฺชตคฺคเ
 ปาณเปตัง สรณัง กตัง” แปลว่า “ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น ถึง
 พระผู้มีพระภาคเจ้าแม่ปรินิพพานนานแล้วนั้น กับพระธรรม และ
 ภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าว่าเป็นอุบาสกผู้ถึง
 สรณะตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป. (ตอนนั้นว่าคนเดียว ว่า
 พร้อมกันหลาย ๆ คนก็ได้) เมื่อว่าจบแล้ว พระผู้เป็นประธาน
 แห่งสงฆ์กล่าวคำให้ศีลตั้งแต่ “ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง
 สมาธิยามิ” เป็นต้นไป จนถึง “สุราเมรยมชฺชชุปมาทภูจฺจนา
 เวรมณี สิกขาปทัง สมาธิยามิ” (ยกไตรสรณคมน์ เพราะผู้ลา
 สิกขา เปล่งวาจาถึงพระไตรสรณคมน์ แสดงตนเป็นอุบาสกแล้ว)
 อุบาสกใหม่่ว่าตามไปทุกสิกขาบทจนจบ พระผู้ให้ศีลสรุปว่า “อิมานิ
 ปญฺจ สิกขาปทานิ นิจฺจสึลวเสน สาธุกัง รกฺขจิตฺตพฺพานิ” อุบาสก
 ใหม่รับว่า “อาม ภนุเต” แล้วพระผู้ให้ศีลกล่าวต่อไปว่า “สึเลน
 สุกตึ ยนฺตึ, สึเลน โภกสมฺปทา สึเลน นิพฺพุตึ ยนฺตึ, ตสฺมา

สลั วิโสธเย” จบแล้ว อุบาสกใหม่กราบพระสงฆ์ลงอีก ๓ หน ถือบาตรน้ำมนต์ออกไป ณ ที่ซึ่งเตรียมไว้อาบน้ำมนต์ เมื่อพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งลงมือหลังน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา เริ่มต้นว่า “ชยฺหุโต โพรธิยา มุเล ฯ” จบ ๑ หรือ ๓ จบ หรือมากกว่านี้สุดแล้วแต่รูปงาน แล้วว่า “ภวตุ สพุพฺพมฺกฺลํ” ต่อท้าย เสร็จแล้ว อุบาสกใหม่พึงผลัดผ้าขาวอาบน้ำเสีย นุ่งผ้าสำหรับคฤหัสถ์ เขามากราบพระสงฆ์อีก ๓ หน ต่อไปนี้อุบาสกใหม่จะอังคาสพระภิกษุสงฆ์ด้วยอาหารบิณฑบาต เมื่อพระสงฆ์นั้นเสร็จแล้ว ถวายไทยธรรมเสร็จแล้ว พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนา “ยถา สพุพฺ” ใช้ “โสตฺถุถลฺลทฺโร” หรือ “เต อตฺถลฺลทฺธา” ต่อ ตามจำนวนอุบาสกคนเดียวหรือหลายคน แล้วใช้ “ภวตุ สพุพฺพมฺกฺลํ” เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา กำลังว่า “ยถา” (นารปเดียว) อุบาสกใหม่พึงตรวจน้ำรินลงในภาชนะ พอพระสงฆ์ว่า “สพุพฺ” พร้อมกัน อุบาสกใหม่พึงเทน้ำให้หมดแล้ว นั่งประณมมือ พึงจนจบ เมื่อจบแล้ว พึงลุกขึ้นนั่งกระหย่ง กราบตรงหน้าพระสงฆ์อีก ๓ หน เพียงเท่านั้น เป็นเสร็จพิธีลาสิกขา.

